

Uredničin kotichek 03

Pozdravljeni! (Betka Vrbovšek)

Vrtec se predstavi 04

Včasih smo sami prezahtevni do svojega dela

(ravnateljica Gordana Vranešič, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Trbovlje)

Aktualno 07

Znanje temeljnih postopkov oživljanja med vzgojiteljicami in vzgojitelji v vrtcih

(Aljaž Kamnikar, dipl. zdravstvenik, SB Trbovlje; Eva Dolenc, mag. zdr. nege, dipl. med. sestra, Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta in Amalija Sazonov, univ. dipl. organizator, viš. med. sestra, Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta)

Izenačevanje izhodiščnih možnosti za vse otroke

(Mojca Brglez, mag. manag., dipl. vzgojiteljica, OŠ Vransko, enota vrtec)

Pogovarjamo se z znanstveniki in s strokovnjaki 11

Socialne interakcije v vrstniški skupini v vrtcu

(doc. dr. Urška Fekonja Peklaj, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta)

Izmenjava znanja in izkušenj v EU projektih 14

Bili smo v Leikskólinn Holt, v vrtcu na Islandiji

(mag. Nataša Durjava, Ana Peharc, dipl. vzgojiteljica, Mojca Lužnik, dipl. vzgojiteljica, Andreja Stanek, vzgojiteljica, Vrtec Tržič)

Iz teorije v prakso 18

Kakovostna dnevna rutina kot sestavni del kakovosti vrtca

(Martina Kumer, dipl. vzgojiteljica, Osnovna šola Braslovče, vrtec)

Vzgojiteljica vzgojiteljicam in vzgojiteljem 20

Prihajajo drugačne generacije otrok

(Darja Mrvar, dipl. vzgojiteljica, OŠ Dolenjske Toplice, vrtec Gumbek)

Za dobro prakso 24

Ekološke vsebine v vrtcu

(Alenka Šiška, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Mavrica Trebnje)

O tem in onem iz naših vrtcev 26

Zaključek 3. natečaja Moja ideja – nova igrača

(Tonja Ferjančič, ravnateljica Vrtca Postojna)

Veselo popoldne barvnih noskov

(Nada Veingerl, vzgojiteljica, Vrtec Manka Golarja Gornja Radgona)

Vzgojiteljica na spletu:
www.vzgojiteljica.si

vzgojiteljica

revija za dobro prakso v vrtcih
julij–avgust 2016

je nastala na pobudo aktivna ravnateljic in ravnateljev celjske regije.

IZDAJATELJ

Pedagoško društvo Vzgojiteljica,
Šlandrova 11, 3320 Velenje

ZALOŽNIK

Pozoj, izdajanje revij, Darja Slapničar s. p.
Cesta talcev 12, 3320 Velenje

UREDNIKA

mag. Betka Vrbovšek
betka.vrbovsek@gmail.com

UREDNIŠKI ODBOR

mag. Betka Vrbovšek, un. dipl. ped.
Ivica Vaukan, dipl. vzg.
Irena Hren, spec. manag. in dipl. vzg.
Vanja Krašovic, dipl. vzg. in
Natalija Starič Žikic, un. dipl. soc. del.

JEZIKOVNA REDAKCIJA

Tonja Vrbovšek, mag. prof. slov. in mag. prof. ang.

NAROČNINE

Naročnine sprejemamo na: www.vzgojiteljica.si

Revija Vzgojiteljica izhaja šestkrat letno, objave med letom niso možne.

Letna naročnina je 34,80 €. Revije ni v prosti prodaji.

OBLIKOVANJE IN DTP

Pozoj, izdajanje revij, Darja Slapničar s. p.
Cesta talcev 12, 3320 Velenje

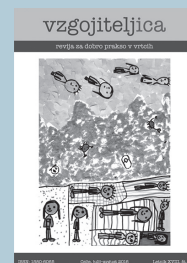
PRISPEVKE SPREJEMAMO

Revija Vzgojiteljica, p. p. 23, 3220 Štore do 15. v mesecu za prihodnji mesec. Poslanega gradiva, praviloma, ne vračamo.

TISK

Grafika Gracer d. o. o., Celje

ISSN: 1580-6065

Risba z naslovnice:

Lara Gros (6 let),
VVZ Slovenj Gradec, mentorica
Martina Rebernik

Pozdravljeni!

Letošnja četrta številka *Vzgojiteljice* prihaja v slovenske vrtnice le malo pred začetkom novega šolskega leta 2016/17. S svojo vsebino želi *Vzgojiteljica* prispevati k strokovnemu izpopolnjevanju vzgojiteljic in vzgojiteljev v vseh okoljih, odražati utrip vrtcev in povezovati strokovne delavce za dobro prakso v vseh vrtcih. Naj k temu pomaga tudi nova rubrika *Izmenjava znanja in izkušenj v EU projektih*. Vse, ki sodelujete v teh projektih, vabimo, da nam pišete.

Javni vrtci se na novo šolsko leto in na vključitev novincev pripravljajo že čez poletje in to kljub temu, da večinoma z le malo zmanjšanim obsegom dela poslušajo tudi v obeh poletnih mesecih. Opravijo nujna vzdrževalna dela, dokupijo inventar, po potrebi dopolnijo vrzeli med zaposlenimi, ki nastanejo zaradi porodniških in bolniških dopustov ter upokojevanja, temeljito počistijo prostore, pregledajo in razkužijo igrače in podobno. Vse to in še kaj je namenjeno otrokom, ki se prvič ali pa ponovno vključujejo v vrtčevsko življenje.

Te dni lahko tudi v drugih medijih prebiramo sporočila, da so vrtci večinoma polno zasedeni. Polna zasedenost pomeni, da je v večini oddelkov število otrok maksimalno glede na zakonska določila. Vsesplošna praksa maksimalne zasedenosti oddelkov je velik prispevek slovenskih javnih vrtcev k varčevalni politiki v javnem sektorju v zadnjih letih, ki je večkrat spregledan in v širši javnosti premalo poznan.

Prednost pri sprejemu v javni vrtec imajo poleg otrok s posebnimi potrebami tudi otroci iz socialno težjih družinskih razmerij. Zaskrbljujoč je podatek statističnega urada, da živi v naši državi več kot 10 odstotkov otrok v dolgotrajni revščini. Predšolski o-

troci iz revnih družin bi morali obiskovati vrtec, za njihovo bodočnost je to življenjskega pomena. Pred socialnimi institucijami je pomembna naloga, da takšne težke družinske razmere odkrijejo in starše prepričajo, da otroka vključijo v vrtec.

V ogrožajočih družinskih razmerah bi morala biti vključitev otroka v vrtec zakonsko obvezna. Pravica do varnega in razvojno spodbudnega otroštva bi morala biti pred pravico staršev, da lahko vključitev v vrtec odklonijo, ker ni obvezen.

Vrtec lahko vsaj do neke mere kompenzira vzgojne, socialne in druge primanjkljaje otrokovega primarnega okolja. Ne samo da bo otrok deležen ustreznega vzgojno-izobraževalnega procesa, v vrtcu bo dobil večino dnevno potrebne hrane, ustrezno nego, lahko bo razvil prijateljstva s sovrstniki, se socializiral v kulturno okolje. Vzgojiteljice so pozorne tudi na otrokov videz, hitro bi opazile modrice na telesu (ali še kaj hujšega) ter ustrezno ukrepale. Vključitev v vrtec lahko vsaj do neke mere preprečuje nasilje nad otrokom in njegove tragične posledice, o kakršnih smo brali to poletje.

Pravočasna vključitev v vrtec pomaga otroku, njegovim staršem in širši skupnosti, saj omogoča dialog v širši skupini odraslih, razbija predsodke in povezuje. O tem govorita članka v rubriki Aktualno.

Novo šolsko leto, novinci, morda drug oddelek ali nova sodelavka so izzivi tudi za vsako vzgojiteljico ali vzgojitelja, pomočnico ali pomočnika vzgojiteljice. S pomočjo znanja in izkušenj, s primerno komunikacijo in srčno omiko bomo kos tudi najtežjim izzivom.

Z upanjem, da ste si med poletjem nabrali veliko sonca v srce, oči in dlani, da bo vsakemu otroku in odraslemu v vaši bližini prijetno toplo pri duši, vas lepo pozdravljam.

Urednica

Ravnateljica **Gordana Vranešič**, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Trbovlje

Včasih smo sami prezahtevni do svojega dela

"Vesela pa sem, da nimamo ozko usmerjenega učnega načrta, ki bi omejeval svobodo vzgojiteljici in otrokom. Tako imamo možnost upoštevati otroka, njegove pobude, želje in interese ter mu hkrati postaviti oz. z njim sooblikovati meje in razvijati kompetence, ki jih bo v življenju potreboval."

Od kdaj vodite vrtec kot ravnateljica? Kaj vas je motiviralo za to delovno mesto?

Po 26. letih vzgojiteljskega dela sem julija 2003 postala peta ravnateljica Vrtca Trbovlje. Ko sem se odločala za kandidacijo, sem vedela, da je to korak, ki ga moram na svoji profesionalni poti še storiti. Sem namreč človek, ki v svojem poklicu uživa, se mu povsem preda, novi izzivi pa so mu vodilo za delo. Zato je bilo delovno mesto ravnateljice tisto, s čimer sem lahko nadgradila svoje znanje in hkrati priložnost, da sem bogate izkušnje preteklih let vnesla v delo s strokovnimi sodelavci.

Kaj je po vašem mnenju najpomembnejša ravnateljeva naloga v vrtcu?

Naloga ravnatelja so zelo kompleksne in težko bi izpostavila najpomembnejšo. Zame je pomembno to, da ustvarim dobre delovne pogoje za zaposlene, ki so osnova kakovosti poslovnega in strokovnega dela v vrtcu. Zadovoljni, profesionalno usposobljeni ljudje bodo poskrbeli za dobro počutje in razvoj otrok, zadovoljstvo staršev in nenazadnje tudi za svoje počutje. Ravnatelj ne sme pozabiti, da je vrtec vpet v konkretno socialno okolje in da mora biti ta vpetost vidna, da mora biti dober koordinator dela v in izven zavoda. Ne sme pozabiti tudi na svoj razvoj, zato mora slediti novostim na pedagoškem, poslovnem in zakono-

dajnem področju. Da pa vse to zmore, mora znati presoditi, kaj je v danem trenutku najpomembnejše. Usklajevanje vseh teh nalog na različnih področjih pa je zahtevno in odgovorno delo.

Katerim nalogam morate nameniti največ časa in zakaj?

Tako kot se spreminjajo letni časi, tako se spreminjajo tudi prednostne naloge ravnatelja. Poletni meseci so namenjeni zaključevanju šolskega leta in snovanju novega. Izkušnje in spoznanja minulega so vodilo novemu. Zgodnja jesen je namenjena postavljanju temeljev za tekoče šolsko leto in finančnemu poslovnemu letu. Pomlad je čas, ko se vpišejo novi otroci, ko iščeš rešitve, kako jih boš umestil v oddelke. Vse leto pa je prepredeno z veliko administrativnega dela, s poročili in preverjanjem zakonodaje, z usklajevanjem z občino ustanoviteljico. Velikokrat imam občutek, da bi potrebovala svojo pravno službo, ki bi bdela nad vsemi novostmi, da bi lahko več časa posvetila strokovnemu, pedagoškemu delu.

Lahko na kratko predstavite svoje izobraževanje, poklic in dosedanje izkušnje s predšolsko vzgojo?

Delo z ljudmi me je vedno veselilo, delo z najmlajšimi pa osrečevalo. Zato sem se odločila za Srednjo vzgojiteljsko šolo v Ljubljani. Študij bi nadaljevala, vendar sem se že kot srednje-

šolka odločila za družino, zato sem se po končani šoli zaposlila. S študijem sem nadaljevala kasneje, zaključila takratni dveletni višješolski študij in ga nadgradila še z diplomom na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Ves čas sem bila zaposlena v Vrtcu Trbovlje, kjer se je stremelo h kakovostnemu delu. Vodstvo je podpiralo ljudi, ki so želeli v predšolski vzgoji narediti kaj drugače, ki so videli dlje od takratnega vzgojnega programa. Zato sem se z nekaj kolegicami odločila za dodatno strokovno izpopolnjevanje po metodologiji *Korak za korakom* (Soros), ki je v letu 1996 pomenil demokratičen način vzgojnega dela. Leta 1999 pa smo sprejemali *Kurikulum za vrtce*.

Z izobraževanjem in načinom dela sem vseh letih pridobila mnogo znanja, spoznala drugačne pristope pri delu z otroki, za vključevanje staršev, pri oblikovanju prostora ... V svoje delo sem vnašala novosti, pridobivala bogate izkušnje, ki sem jih sčasoma začela deliti z drugimi strokovnimi delavci doma in na tujem. Mnogo let že sodelujem kot predavateljica na Pedagoškem inštitutu in na Zasavski ljudski univerzi Trbovlje.

Kakšna je organizacija vašega vrt-

ca? Koliko bo imel vrtec, ki ga vodi te, v šolskem letu 2016/17 oddelkov in otrok? Število oddelkov oz. otrok narašča ali upada?

V šolskem letu 2016/17 bomo imeli 28 oddelkov na 5 lokacijah (4 enote in oddelek na osnovni šoli) in oddelek v bolnišnici v Trbovljah. Vključenih bomo imeli 530 otrok, od tega 125 otrok prvega starostnega obdobja. To pomeni 75 % vključenost vseh predšolskih otrok v občini, od tega kar 95 % vključenost otrok v letu pred vstopom v šolo. Število vpisanih otrok narašča, saj smo v letu 2003, ko sem začela z delom kot ravnateljica, imeli le 17 oddelkov. Oblikovan imamo tudi oddelek za otroke s posebnimi potrebami, v katerega se vključujejo otroci vseh treh zasavskih občin.

Imate dovolj prostih mest za vse otroke, ki se zanimajo za vaš vrtec?

Žal ne. Zapolnjene imamo vse prostorske kapacitete, zato smo tudi odprli oddelek na osnovni šoli. O novogradnji na občini trenutno ni govora. Na listi čakajočih je ostalo 28 otrok, ki pa imajo manjše število točk. To pomeni, da vsaj eden od staršev ni zaposlen oz. nimajo stalnega prebivališča v Občini Trbovlje. Menim, da imajo tudi ti otroci pravico do vključitve in treba bo poiskati rešitev. Glede na vpisano število otrok sem vesela, da se starši zavedajo pomena vključitve otroka v vrtec, da vedo, da to ni le varstvo, da je vrtec prostor učenja, pridobivanja novih znanj in izkušenj. Mnogi starši takoj, ko je mogoče, svojega otroka vključijo v vrtec.

Kaj ste v vrtcu v zadnjem času posodobili, spremenili na bolje?

Ne glede na to, da je bil zadnji objekt zgrajen leta 1987, za naše enote dobro skrbimo. Največji vložek v mojem mandatu je bila energetska sanacija enote Pikapolonica, kjer so tudi ku-

hinja, upravni prostori in pralnica. Investicijo je vodila občina. Sicer pa so bili manjši investicijski posegi zaprti vodstvu vrtca v sodelovanju z občino. V najmlajši enoti smo še v fazi zamenjave oken in tal (drugje smo to storili že prej), adaptirali smo umivalnice, vse igralnice so klimatizirane ... Če imaš stare objekte, je vedno potrebno nekaj preurediti. Skrbimo tudi za pohištvo, ki daje igralnicam prijeten videz, za dobro opremljenost z didaktiko in igračkami, saj se zavedamo, da veliko družin nima sredstev in znanja za nakup kvalitetnih igračk. Moj moto pa je, da oprema in pohištvo ne dajeta življenja igralnici, damo ga ljudje, ki živimo v njej.

Kakšne so posebnosti izvedbenega kurikula v vašem vrtcu?

Pri svojem delu strokovne delavke izhajajo iz nacionalnega Kurikuluma za vrtece, izvedbeni način kurikula poteka po metodologiji *Korak za korakom*. V osnovi našega delovanja je upoštevanje načel demokratične civilne družbe, pravic otrok in staršev ter sodobnih spoznanj o razvoju in učenju otrok. Zavedamo se, da se otrok najbolje razvija, če je resnično notranje vpleten v svoje lastno učenje. Pazljivo načrtovano učno okolje vzpodbuja otroka, da raziskuje, se uči in ustvarja. Strokovne delavke morajo imeti veliko znanja o otrokovem razvoju in zagotavljanju primernih sredstev ter pripomočkov za učenje. Zavedajo se pomena naravne radovednosti otroka in kooperativnega učenja.

Ker živimo v okolju, kjer je socialno ogroženih več družin (posledično tudi otrok), smo zelo pozorni tudi do letih in jim poskušamo stopiti na proti. Eni sprejmejo pomoč, drugi so preponosni, da bi zanjo zaprosili oz. jo sprejeli. Na srečo pa so otroci drugačni in radi sprejmejo vse, kar jim ponudiš. Tako imamo v našem vrtcu dopol-

dne plačljiv le lutkovni abonma, vse ostale obogatitvene dejavnosti pa so za otroke brezplačne. In teh ni malo!

Lahko omenite tiste dejavnosti, ki niso v vsakem vrtcu?

Lahko. To je najprej dejavnost *Spoznajmo se s športom*. 5-letni otroci imajo v šolskem letu deset ur vadbe plezanja, rokomet, nogomet, karateja in atletike. Sodelujemo z Zavodom za šport, ki priskrbi tudi vaditelje. Druga dejavnost je *Igramo se angleško*. 5-letni otroci imajo dvakrat tedensko urico angleščine, ki jo izvaja naša strokovna delavka v vseh oddelkih te starosti. Omenila bi še šah. Na igrišču imamo v vseh enotah narisano šahovnico, velike figure nam je podaril Šahovski klub.

Kako spremljate delo vzgojiteljic in vzgojiteljev v oddelku? S hospitacijami ali še drugače?

Meni osebno že beseda *hospitacija* ni prijazna in njen pomen *prisostvovanja pouku za pridobivanje pedagoških izkušenj* je pravzaprav namenjen sodelavcem. Izvajamo napovedane in dogovorjene hospitacije za sodelavke iz različnih enot, s skupno evalvacijo po kazalnikih izbranega področja kakovosti ISSA. Ljubši mi je izraz *spremljanja dela*. To spremljanje se dogaja na različnih nivojih. Največkrat s priložnostnim obiskom v oddelku. Iz okolja spoznaš, kaj so delali, aktualno dogajanje v oddelku. Otroci v spontanem razgovoru povedo več kot pa pri spremljanju izvajanja aktivnosti v oddelku. Ravno tako vidiš sodelovanje z okoljem, s starši.

Vsemu ne moreš slediti, sodelavcem moraš zaupati. Spremljam tudi nastope dijakinj in študentov, kjer spoznam minulo delo strokovnih delavk skozi sodelovanje otrok. Občasno se vključujem v aktivne enote in strokovne aktivne. Aktivno se, vključena v

strokovna izobraževanja, odločam za sodelovanje z institucijami izven vrtca.

Brez stalnega strokovnega izpopolnjevanja ni kakovostnega dela. Kako poskrbite za stalno strokovno izpopolnjevanje vaših strokovnih delavcev?

Glede na dogovorjeni cilj zavoda, na pobude posameznikov in enot, organiziramo izobraževanja v zavodu. Vabimo strokovnjake za posamezna področja, včasih se predavaj in delavnic lotiva tudi s svetovalno delavko sami. Redno se udeležujemo posvetov in strokovnih srečanj, vsako leto pa gredo 4 strokovne delavke tudi na srečanje strokovnih delavcev bivše Jugoslavije. Vsako leto spoznamo enega izmed vrtcev doma ali v tujini. Prav je, da zaposleni spoznajo še druga okolja, da se primerjajo, da znajo umestiti in zagovarjati lastno prakso.

Kakšna je podpora staršev vašim prizadevanjem? Kakšne posebnosti?

S starši navežem prve stike ob vpisu, ki jih vodiva skupaj s svetovalno delavko. Nadaljujem na prvem srečanju s starši v mesecu juniju. Tako zvedo, kakšna je moja vloga, kako sem jim lahko v pomoč, kje in kako lahko stopijo v stik z menoj. Enote in delo spoznavajo v tednu odprtih vrat v času vpisa otrok, saj lahko obišejo vse enote. Sama jim predstavim organiziranost vrtca. Staršem je všeč, da si vzameš čas za odkrit pogovor, začenjen s kančkom humorja in predvsem obogaten s primeri iz lastne prakse. Z gotovostjo lahko trdim, da starši zaupajo strokovnim delavkam in skupnim prizadevanjem za dobrobit njihovega otroka. Prav tako pa lahko trdim, da so tudi starši, ki jim morda nismo izpolnili pričakovanj, ki jim ni všeč način dela in ravnanja strokovnih delavk. Vedno sem se pripravlj-

na pogovoriti, sprejemam argumente, vendar pa stojim za delom zaposlenih. Praviloma so nezadovoljni starši ob zadovoljnih otrocih.

Vso podporo Vrtcu Trbovlje dajejo s tem, ko vključijo otroka v vrtec, sodelujejo pri aktivnostih v oddelku, v Svetu staršev in Svetu vrtca.

Kakšno je povezovanje vašega vrtca z osnovno šolo?

V Trbovljah imamo tri osnovne šole in glede na lokacijo enot se le-te povezujejo s posamezno osnovno šolo. Sodelovanje je intenzivnejše v začetku in zaključku šolskega leta, ko drug drugega obiskujejo, obujajo spomine oz. spoznavajo nove prostore. Strokovne delavke si predajajo informacije, vezane na uspešen prehod predšolskih otrok v šolo. Žal mi je, da se ni obdržala zamisel, da bi vzgojiteljica spremljala otroke v prvi razred ter se potem ponovno vrnila v vrtec. To bi za otroke res pomenilo lažji prehod in manj težav. Tako pa se vsako leto srečujemo z odlogom šolanja, ker se starši bojijo, kako bo njihov otrok zmožel zahteve v šoli, ki niso prilagojene 6-letnemu otroku. Pri nas je letošnje leto kar 21 otrokom odloženo všolanje.

Za kaj si v zadnjem času prizadevate v sodelovanju z občino?

Naše sodelovanje z občino je bilo vedno korektno, vsak župan pa v sodelovanje vnaša nekaj svojega, njemu lastnega. Treba ga je sprejeti, se mu prilagoditi, si vzeti čas za argumentiranje in dokazovanje. Ravno to je pri tem sodelovanju najzahtevnejše. Tako smo v poletnem času največ delali na normativih, preračunavali število otrok, sočasnost, odprtost enot, združevanje oddelkov ... Verjamem, da so posebnosti vrtčevske zakonodaje marsikomu težje razumljive, a ščitijo dobrobit otrok.

Kaj pričakujete od ministrstva za šolstvo?

Če bi bila malce nagajiva, bi rekla izgovore. Vedno obstajajo neki argumenti, s katerimi nam povedo, česa ne morejo storiti, na kaj bo potrebno še počakati. Vendar s tem vnašajo nezadovoljstvo med ljudi. Ni problem samo v plačah in podcenjeni skupini J. Nezadovoljne so pomočnice vzgojiteljic in nenazadnje tudi ravnatelj, gre za neustrezno umeščenost v plačne razrede. Ljudi skrbi tudi osebna odgovornost do otrok v preštevilčnem oddelku, moti jih utesnjenost v prostorih z majhno kvadraturu in podaljševanje delovne dobe.

Kaj bi bilo po vaše potrebno urediti, spremeniti na področju predšolske vzgoje v javnih vrtcih?

Videla sem mnogo vrtcev izven naše domovine. Videla sem različne pogoje za bivanje otrok in različno usposobljen kader za delo z njimi. Moj zaključek je pozitiven za Slovenijo: imamo dobre vrtce, odlično usposobljen kader in nudimo možnost vključitve večine otrok, za katere starši želijo, da obiskuje vrtec.

Včasih smo kar sami prezahtevni do svojega dela oz. nas v to večkrat silijo različne službe oz. inšpektorati, ki spremljajo naše delo. Seveda bi bilo lahko delo strokovnih delavk še kvalitetnejše, če bi bilo v oddelkih manj otrok.

Vaša zaključna misel?

Lepo je biti ravnatelj, toda lepšega dela, kot je delo z otroki, ni. Pri delu z njimi se nasmejiš, njihova komunikacija je odkrita, vračajo tisto, kar jim daješ. Si utrujen, vendar notranje sproščen. Ravnateljstvo prinaša malo smeha, komunikacija je bolj zapletena in nikoli ne poznaš vseh posledic svojih odločitev.

Spraševala je B. V.

Aljaž Kamnikar, dipl. zdravstvenik, Splošna bolnišnica Trbovlje, Pedriatrični oddelek
Eva Dolenc, mag. zdr. nege, dipl. med. sestra, Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta in

Amalija Sazonov, univ. dipl. organizatorica, viš. med. sestra, Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

Znanje temeljnih postopkov oživljanja med vzgojiteljicami in vzgojitelji v vrtcih

Povzetek

V članku predstavljamo ugotovitve raziskave o poznavanju temeljnih postopkov oživljanja in zunanjega avtomatskega defibrilatorja med vzgojiteljicami in vzgojitelji v vrtcu. V primeru nastanka poškodbe ali pojava nenadnega obolenja pri otroku, pri katerem pride do zastoja dihanja in delovanja srca, je potrebno nemudoma pričeti z izvajanjem temeljnih postopkov oživljanja. S tem zagotovimo pretok krvi skozi možgane, otroku pa lahko rešimo življenje.

Ključne besede: temeljni postopki oživljanja, avtomatski zunanji defibrilator, otroci, vzgojiteljice, znanje.

V sodobnem svetu je srčni zastoj eden od glavnih vzrokov smrti (Kupnik in sod. 2008, str. 32). Ključna dejavnika preživetja ob srčnem zastoju sta zgodnje izvajanje temeljnih postopkov oživljanja (TPO) in uporaba avtomatskega zunanjega defibrilatorja (automated external defibrillation – AED) s strani očitvidcev (Gradišek, Vidmar 2008, str. 41–56). Pretekle raziskave med prebivalstvom so pokazale precej slabo poznavanje tega področja, zato smo v sklopu izdelave diplomskega dela izvedli raziskavo o poznavanju TPO s strani vzgojiteljic in vzgojiteljev v vrtcih.

Srčni zastoj pri otrocih

Vzroki, ki vodijo v srčni zastoj pri otroku, so predvsem dihalne stiske, šok, poškodbe in zastrupitve. Pri otrocih je najpogostejši sekundarni srčni zastoj zaradi dihalne odpovedi (Kupnik in sod. 2014). Če možgani niso dobro prekravljeni, že po štirih minutah nastanejo nepopravljive okvare. Z umetnim dihanjem in zunanjo masažo srca zagotavljamo ustrezno nasičenost krvi s kisikom ter pretok krvi skozi najpomembnejše organe (srce in možgane) (Gradišek, Vidmar 2008, str. 41–56). Z izvajanjem TPO zato ne odlašamo: v primeru, da začnemo s TPO pri otroku, ko mu srce še normalno deluje, diha pa ne, je možnost preživetja velika, kar 96,9% (Vlahovič 1999, str. 39).

Pristop k poškodovanemu ali nenadno obolelemu otroku, temeljni postopki oživljanja otrok in uporaba avtomatskega zunanjega defibrilatorja

Najprej poskrbimo za varnost očitvidcev ter nenadno obo-

lelega oz. poškodovanega otroka. Ko zagotovimo varnost, preverimo odzivnost tako, da otroka rahlo potresemo za ramena in glasno pokličemo. Če se otrok ne odzove, najprej poiščemo pomoč iz okolice s klicem "Na pomoč!". Nato sprostim dihalno pot in preverimo dihanje: to storimo tako, da zvrnemo otrokovo glavo, dvignemo brado in se z licem nagnemo nad otrokov obraz ter skušamo zaznati dihanje (gledamo v smeri prsnega koša, poslušamo in občutimo dihanje), za kar smemo porabiti 10 sekund. V primeru, da otrok diha, a se na naše klice ni odzval, ga namestimo v stabilni bočni položaj za nezavestnega in kličemo 112. Če ugotovimo, da dihanje ni prisotno oz. le-to ni normalno, začnemo z umetnim dihanjem: ob sproščeni dihalni poti otroku stisnemo nos in damo pet začetnih vpihov (s svojimi usti zaobjamemo otrokova usta). Temu sledijo stisi srca in umetni vpihi. Za laike velja, da lahko uporabijo enak algoritem kot za oživljanje odraslih (30:2), priporočeno pa je, da pričnejo s petimi začetnimi vpihi.

Masažo srca izvajamo tako, da z eno ali dvema rokama (odvisno od velikosti otroka) pritisnemo na prsni koš, na mestu spodnje polovice prsnice. Pritisnemo tako močno, da se prsni koš vda za 1/3 svojega premera. V primeru, da smo ob otroku sami, najprej eno minuto oživljamo, potem šele pokličemo 112 in nadaljujemo s TPO v omenjenem razmerju (Gradišek in sod. 2015, str. 66–74; Maconochi et al. 2015, str. 223–48; Kupnik in sod. 2014).

Zelo pomemben člen verige preživetja ob srčnem zastoju je tudi zgodnja defibrilacija (Diaz 2013, str. 12–20; Unai, Jesus 2009, str. 1229–33). AED je elektronska naprava, ki

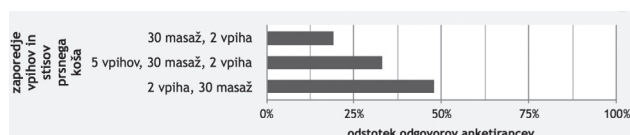
preko elektrod zazna srčni ritem in odredi, ali je električni sunek potreben ali ne. Elektrode nalepimo na otrokov goli prsni koš in sledimo preprostim navodilom naprave (Ploj, Gradišek 2008, str. 57–61). Smernice za oživljanje *Evropskega sveta za reanimacijo* iz leta 2015 priporočajo uporabo AED-ja pri otrocih od 1. leta naprej. Pri otrocih do 8. leta svetujejo uporabo otroških elektrod, če so le-te na voljo (Gradišek in sod. 2015, str. 66–74). Postopke oživljanja izvajamo, dokler se ne pokažejo znaki življenja, dokler ne prispe strokovna pomoč, dokler zmoremo.

Namen in metoda raziskave

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšno je teoretično poznavanje temeljnih postopkov oživljanja otroka z zunanjo defibrilacijo med vzgojiteljicami in vzgojitelji v vrtcih. Za namen raziskave smo napravili pilotno študijo med vzgojiteljicami in njihovimi pomočnicami v naključno izbranih štirih enotah vrtcev. Oblikovali smo anketni vprašalnik v programu 1kA in podatke zbrali s pomočjo spletnega anketiranja. Prejeli smo 54 v celoti izpolnjenih vprašalnikov. Sodelovanje je bilo prostovoljno in anonimno. Za sodelovanje smo pridobili pisno soglasje ravnateljcev vrtcev. Anketiranje je potekalo med 21. 9. 2015 in 4. 10. 2015. Vprašalnik je obsegal 28 vprašanj. Pridobljeni kvantitativni podatki so bili obdelani s pomočjo programa za statistično obdelavo podatkov IBM SPSS Statistics in Microsoft Excel (2013).

Rezultati raziskave

Na svojem delovnem mestu je že dalo prvo pomoč (PP) 41 % zaposlenih vzgojiteljic v vrtcih, ki so sodelovali v naši raziskavi. V večini primerov je šlo za lažje poškodbe, v odgovorih pa se pojavljajo še vročinski krči in nenadna nezavest. V primeru nezavesti je poleg drugih ukrepov nujen tudi klic v sili. 94 % vprašanih pozna številko 112, drugi to številko zamenjujejo predvsem s številko 113 (številka za klic policije).

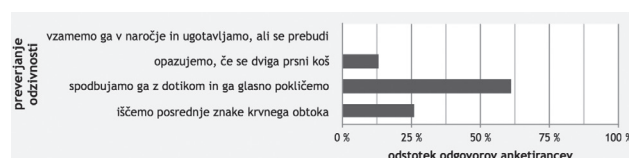

Graf 1: Odstotkovna razporeditev odgovorov anketiranih na vprašanje o načinih preverjanja odzivnosti pri nezavestnem otroku.

61 % anketiranih bi za preverjanje odzivnosti otroka uporabilo pravilno tehniko z verbalno in neverbalno stimulacijo (graf 1).

V času izvajanja naše raziskave so veljale smernice za oživljanje iz leta 2010, te se nekoliko razlikujejo od novejših, ki so bile izdane oktobra 2015. Starejše smernice svetu-

jejo zunanjo masažo srca in umetne vpihe v razmerju 30:2 (Vlahovič 2010). Na vprašanje, kakšno je zaporedje ukrepov, ko je otrok nezavest in ne diha, je pravilno zaporedje masaž srca in umetnih vpihov izbralo zgolj 33 % vprašanih, kar je pravilno glede na takratne aktualne smernice in tudi na smernice iz leta 2015 (graf 2).

Graf 2: Odstotkovna razporeditev odgovorov anketiranih na vprašanje o algoritmu izvajanja TPO.

46 % vprašanih bi umetno dihanje dajalo usta na usta, 50 % vprašanih pa bi masaže srca izvajalo na sredini prsnega koša, kar tudi predvidevajo smernice za oživljanje iz leta 2015. Nekoliko nižji delež je bil pravilnih odgovorov na vprašanje o pravilni globini masaž srca, saj je z 1/3 globine prsnega koša odgovorilo le 24 % vprašanih.

V raziskavo smo vključili tudi sklop vprašanj, ki se je navezoval na poznavanje uporabe AED. 15 % vprašanih je mnenja, da se AED pri otrocih med 1. letom in puberteto ne sme uporabljati, kar je zmotno. 25 % vprašanih meni, da z uporabo AED otroku lahko škodujemo, kar pa seveda ne drži, saj je uporaba povsem varna. Le 56 % vprašanih ve, da AED lahko uporablja vsakdo. Na vprašanje o pravilni postavitvi elektrod AED-ja, smo pričakovali dva pravilna odgovora. Osnovno postavitve elektrod, kjer je ena elektroda pod desno ključnico, druga pod levo prsno mišico pozna 65 % vprašanih, drugo postavitev uporabno predvsem v pediatrični populaciji (ena elektroda na levi prsni mišici, druga pod levo lopatico) pa le 17 %. Kar 50 % vprašanih je odgovorilo, da je od zadnjega tečaja prve pomoči minilo že več kot šest let. 41 % vzgojiteljic ocenjuje svoje znanje prve pomoči kot slabo, kar 31 % anketiranih s svojim znanjem ne bi upalo dati prve pomoči neodzivnemu otroku. Zelo spodbudno pa je, da vseh 100 % vprašanih želi izpopolniti svoje znanje prve pomoči.

Razprava in sklep

Z raziskavo smo ugotovili precej slabo poznavanje TPO med vzgojiteljicami, saj je le 33 % vprašanih odgovorilo pravilno glede v času raziskave aktualne smernice o pravilnem razmerju masaže srca in umetnega dihanja. To je primerljivo z znanjem iz leta 2011, ko sta Fink in Slabe (2011) na podobno vprašanje, ko sta raziskovala znanje prve pomoči v slovenskih vrtcih med vzgojiteljicami in njihovimi pomočnicami dobila 24 % pravilnih odgovorov.

Le nekoliko bolje od poznavanja TPO je poznavanje uporabe AED, saj kar 15 % meni, da se AED pri vrčevskih otrocih ne sme uporabljati in le 56 % meni, da AED lahko uporablja vsakdo. O uporabi AED je Kristan (2012) dobil podobno slabe rezultate, ugotovil pa je tudi, da so AED kljub javni dostopnosti precej slabo uporabljeni.

Smernice Evropskega sveta za reanimacijo iz leta 2015 svetujejo obnavljanje znanja iz temeljnih postopkov oživljanja z uporabo defibrilatorja več kot enkrat letno (Gradišek in sod. 2015). Kot pa smo ugotovili z raziskavo, je v praksi obnavljanje tega znanja precej zapostavljeno, saj je kar 50 % vprašanih odgovorilo, da je od zadnjega tečaja prve pomoči minilo že več kot šest let. Ker 41 % vzgojiteljic ocenjuje svoje znanje prve pomoči kot slabo, 31 % anketiranih pa s svojim znanjem ne bi upalo dati PP neodzivnemu otroku, menimo, da so to zaskrbljujoči rezultati.

Večina vprašanih je na svojem delovnem mestu že dajala prvo pomoč. Znanje TPO in poznavanje uporabe AED-ja med zaposlenimi strokovnjaki v sodelujočih enotah vrtca je pomanjkljivo. V prihodnje bi bilo smiselno vključiti učne ure prve pomoči (pridobitev teoretičnega in praktičnega znanja) na vse stopnje izobraževanja vzgojiteljskega (in drugega pedagoškega) kadra. Prav tako bi bilo smiselno v prihodnje uzakoniti redne obnovitvene tečaje prve pomoči. Kot primer dobre prakse so posamični vrtci, kjer se samoiniciativno odločajo za izobraževanje vseh vzgojiteljic na področju prve pomoči.

Literatura:

- Diaz, MC. (2013). *Early use of AEDs can save kids' lives*. V: *Contemp Pediatr* 30(3), 12–20.
- Gradišek, P. (2011). *Novosti v temeljnih postopkih oživljanja odraslih in uporabi avtomatičnega defibrilatorja* (smernice 2010). V: M. Gričar, R. Vajd (ur.), *Urgentna medicina: izbrana poglavja: zbornik*, Portorož, 15.–18. junij 2011. Ljubljana: Slovensko združenje za urgentno medicino, str. 24–30.
- Gradišek, P., Grošelj Grenc, M., Strdin Košir, A. in sod. (2015). *Smernice za oživljanje 2015 Evropskega reanimacijskega sveta – slovenska izdaja* [elektronski vir]. P. Gradišek, M. Grošelj Grenc, A. Strdin Košir in sod. (ur.). El. knjiga. Ljubljana: Slovensko združenje za urgentno medicino, str. 66–74. http://www.szum.si/media/uploads/files/ERC_2015_slo-1.pdf <20.10.2015>
- Gradišek, P. in Vidmar, I. (2008). *Temeljni postopki oživljanja*. V: U. Ahčan, D. Slabe, R. Šutanovac (ur.), *Prva pomoč: priročnik za bolničarje*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, str. 41–56.
- Kovač, M. (2013). *Temeljni postopki oživljanja za odrasle in uporaba avtomatskega defibrilatorja*. Slovensko združenje za urgentno medicino: <http://www.szum.si/temeljni-postopki-ozivljanja-za-odrasle-in-uporaba-avtomatskega-defibrilatorja.html> <13. 8. 2015>.
- Kupnik, D., Vičič, M. in Rošker, Z. (2014). *Temeljni in dodatni postopki oživljanja in prepoznavna ogroženega otroka*. V: G. Prosen (ur.), *Šola urgence – zbornik predavanj*: http://www.szum.si/media/uploads/files/Zbornik%20Sola%20urgence%201_%20letnik%20FINAL%20VERZIJA%201.1.pdf <20. 10. 2015>.
- Maconochi, IK., Bingham, R., Eich, C., et al. (2015). *European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015 Section 6. Paediatric life support*. V: *Resuscitation* 95, str. 223–48.
- Ploj, T. in Gradišek, P. (2008). *Temeljni postopki oživljanja*. V: U. Ahčan, D. Slabe, R. Šutanovac (ur.), *Prva pomoč: priročnik za bolničarje*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, str. 57–61.
- Unai, I. in Jesus, R. (2009). *An algorithm to discriminate supraventricular from ventricular tachycardia in automated external defibrillators valid for adult and paediatric patients*. *Resuscitation*, 80, št. 11, str. 1229–33.
- Vlahovič, D. (1999). *Oživljanje otroka*. V: D. Vlahovič, M. Pečan (ur.), *Oživljanje: priročnik za študente medicine in zdravnike*. Ljubljana: Medicinski razgledi, 39.
- Vlahovič, D. (2010). *Smernice za oživljanje 2010 Evropskega sveta za reanimacijo*. Ljubljana: Slovenski svet za reanimacijo, Slovensko združenje za urgentno medicino.

Mojca Brglez, mag. manag. dipl. vzgojiteljica, OŠ Vransko, enota vrtec Izenačevanje izhodiščnih možnosti za vse otroke

Povzetek

Socialna in kulturna neenakost ima vpliv tudi na naslednje generacije. S poglobljanjem te tematike želimo sprožiti prepričanje, da je potrebno pričeti s preseganjem socialne in kulturne neenakosti že v predšolskem obdobju, in sicer z ozaveščanjem in omogočanjem vključitve v vrtec. Potrebna je tudi pomoč pri dvigovanju socialnega in kulturnega kapitala družin ter z izmenjavo znanja med starši in zaposlenimi v vrtcu.

Ključne besede: management znanja, socialna in kulturna neenakost, predšolsko obdobje.

Predšolska vzgoja v vrtcih je ukrep za izenačevanje razvojnih možnosti otrok. V 6–9 urne programe je v vrtcih vključenih že čez 80 % otrok. Lepo urejeni javni vrtci so v vsakem večjem kraju, imamo dolg porodniški in starševski dopust, nacionalni kurikulum, visoko izobražen kader. Bolj

kot doslej je potrebno delati na izenačevanju izhodiščnih možnosti za vse otroke. V učinkovitost in izenačevanje pogojev je bolje čimprej vlagati, kajti prepozno reagiranje ne izenačuje možnosti in je manj učinkovito. Kot odločilni ukrep preseganja socialne in kulturne neenakosti pripo-

ročamo management znanja s poudarkom na prenosu informacij in znanja med tremi strukturami, ki se srečujejo v vrtcu: starši, vzgojitelji, svetovalni delavci in drugi.

Kot družba lahko govorimo o družbeno-odgovornem delu, kot profesionalci o poslanstvu, ki ne sme precenjevati kratkoročnih in ne podcenjevati dolgoročnih ciljev. Marsikaj je v naši državi na tem področju že opravljenega, stremeti pa moramo še k večji pravičnosti in še k večji občutljivosti do te teme. To je temelj, na katerem želimo postaviti naša priporočila za odpravljanje socialne in kulturne neenakosti s poudarkom na predšolski vzgoji.

Množica ljudi z na videz majhnimi dejanji in opravili zelo bistveno prispeva k temu, da se opravijo velike stvari. Vsak človek je pomemben. Demokratične družbe namreč lahko le z močno željo in s prerazporeditvijo dobrin in pravic zmanjšajo družbeno neenakost, če obstaja v družbi občutek medsebojne povezanosti in solidarnosti med ljudmi. Predlagamo ukrepe in naložbe v predšolsko vzgojo, saj to vidimo kot izenačevanje možnosti vseh otrok. K temu mora sistematično in odgovorno pristopiti tudi država.

Predšolsko obdobje je posebno občutljivo za otrokove nadaljnje možnosti

Predvidevamo, da na otroka in njegovo šolanje odločilno vpliva vrsta dejavnikov, med katerimi velja izpostaviti predvsem vključenost v vrtec, izobrazbo matere ter nižji socialni in kulturni položaj družine. Slednjega lahko v slovenskih razmerah povezujemo s spodnjo lestvico prispevka za vrtec. Staršev, ki so prispevka oproščeni, in tistih, ki plačujejo prvi in drugi prispevek na lestvici, je vsako leto več. Kako pomembno je dovolj zgodaj dajati otrokom mnogo primernih učnih izzivov, nam govorijo priporočila EACEA (Eurydice/EACEA, 2009, 3–11), ki pravijo, da je za "učinkovitost in izenačevanje možnosti bolje vlagati čim bolj zgodaj v otrokovem življenju: popraviljanje poznejših napak namreč ne izenačuje možnosti in je manj učinkovito", pri čemer je v ospredju kompenzacijski učinek vrtecev, ki lahko ravno v segmentu izenačevanja depriviligiranih skupin otrok doprinese k boljšim izhodiščem za uspeh v življenju – prav to nam je zelo pomembno izhodišče. Predšolska vzgoja je temelj za izobraževanje, številne raziskave pa pričajo tudi o tem, da ima tudi močne družbene in ekonomske učinke.

Management znanja v vrtcu

Management znanja (MZ) želimo vpeljati v vsa tri vsebinska področja, torej želimo vplivati na vključenost v vrtec, na izobrazbo staršev in zmanjševati vpliv socialno-kulturno šibkejšega okolja. Večjo pozornost namenjamo social-

nemu vključevanju otrok iz družin z nižjim socialno-ekonomskim statusom. Še več bi lahko dosegli (Košak Babuder 2006, str. 102) s treningom socialnih spretnosti za te otroke in njihove vrstnike ter z izpostavljanjem njihovih močnih področij. Tu bi veljalo omeniti, da imajo otroci iz socialno šibkejših družin prednost pri vpisu v vrtec že po področnem zakonu. Želimo je, da bi otrokom, ki še ne obiskujejo vrtca, omogočili več prostočasnih aktivnosti v okviru vrtca v takšni obliki, ki ne bi bile povezane z družinskimi finančnimi stroški, da bi bile tako dosegljive tudi depriviligiranim otrokom.

Prenos znanja na starše

Prenos znanja na starše se izvaja v obliki različnih predavanj, okroglih miz, "šole za starše", širjenja osveščenosti o pomenu kvalitetnega preživljanja prostega časa z otroki ipd. Večina vrtecev vse to že počne, veljalo pa bi se posvetiti skrbni izbiri tem in stremeti k čim večjemu odzivu staršev.

Kot primer navajamo promocijo bralne kulture, ki poteka v našem vrtcu. V okviru oddelkov ima vsak oddelek knjižno polico, na nivoju vrtca imamo relativno bogato opremljeno vrtčevsko knjižnico, iz katere si imajo otroci vsak teden možnost izposoditi knjige in jih odnesti domov. Prav tako redno sodelujemo s šolsko in z občinsko knjižnico. Sodelujemo v projektu *Tudi mali Savinjčani berejo*, ki spodbuja bralno kulturo družin. Vse našete knjižnice so prostor tudi za najrazličnejše kulturne prireditve in dogodke. V teh prostorih se včasih odvijajo tudi druge dejavnosti: pripovedujejo se pravljice, uprizarjajo dramatizacije. Občasno spodbudimo tudi starše, da pripravijo otrokom kakšno predstavo. Zvišanje posameznikove bralne kulture se ne kaže le kot povečana bralna dejavnost (npr. število prebranih knjig), temveč kot razvoj bralca. Strokovnjaki ugotavljajo, da je odločilni mehanizem pri medgeneracijskem prenosu pismenosti prav razvoj bralne kulture, pri tem pa je zlasti pomemben prenos zavzetosti za branje. Strokovni delavci v vrtcih in šolah, knjižničarji in starši bi morali otrokom in mladim predstavljati vzor bralcev, jim pokazati, da v branju uživajo ter nanje prenesti sporočilo, da je branje lahko prijetno, zabavno, pomembno in koristno. Torej s prenosom znanja in ozaveščenosti želimo vplivati na starše, da bodo uporabili čim več znanja o izpostavljeni temi, da bodo na podlagi večje osveščenosti tudi spremenili ali preoblikovali svoj vrednostni sistem.

Vodstvo vrtca je tisto, ki mora prvo pokazati sposobnost, voljo in pobudo za tovrstne dejavnosti. Čeprav morada čas in prostor nista najbolj idealna, si želimo visoko motivirane vzgojitelje, ki bodo že v osnovi s fakultet prišli opremljeni med drugim tudi z znanjem, ki ga potrebujejo

za prepoznavanje otrok iz socialno in kulturno prikrajšana okolja, nato pa tudi za delo z njimi. Če bodo torej strokovni delavci pozorni na to, da obstaja možnost, da kulturni kapital vpliva na socialno selekcijo, bodo tudi sami iskali v svoji zakladnici znanj strategije za spopad s to težavo.

Znotraj sistema vsakega vrtca bi bilo smiselno iskati možnosti, da v smislu univerzalnih rešitev spodbudimo tudi vsako institucijo in posredno družino k preseganju socialnih in kulturnih neenakosti. Tu imamo v mislih partnerstvo z občino ustanoviteljico za finančno podporo projektov na to tematiko, za promocijo predšolske vzgoje, za financiranje dodatne strokovne pomoči v vrtcu.

Pomembno je delati za prihodnost (Račnik 2010, str. 155).

Marjan Račnik je v svoji knjigi *Postani najboljši vodja* zapisal zelo zgovorno zgodbo: *Osemdesetletni kmet je sadil nove jablane. Pa pride mimo sosed in se zasmije: "Oča, pa ja ne mislite, da boste dočakali, da boste jedli sadeže s teh dreves?" "Jaz jih ne bom, jih bo pa kdo drug. Vse življenje sem užival z dreves, ki jih nisem posadil jaz. Prišel je čas, da opravi svoje poslanstvo."*

Literatura:

Eurydice/EACEA (2009). *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti*. Pridobljeno: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098SL.pdf

Košak Babuder, M. (2006). *Bralno razumevanje in razvoj branja za učenje pri otroku iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine* (doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

Račnik, M. (2010). *Postani najboljši vodja*. Štore: Samozaložba Marjan Račnik.

Pogovarjamo se z znanstveniki in s strokovnjaki

Doc. dr. Urška Fekonja Peklaj, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Socialne interakcije v vrstniški skupini v vrtcu

Otroci, ki razvijejo varno navezanost na vzgojiteljico, so bolj zaupljivi, bolj socialno spretni in v večji meri samostojno raziskujejo okolje in predmete okoli sebe. Vzdržne raziskave pa kažejo, da ima varna navezanost otroka na vzgojiteljico tudi dolgoročni pozitivni učinek na otrokovo učenje.

Otroci preživijo v vrtcu veliko ur. Vzgojiteljice in vzgojitelji radi zatrjujemo, da ima socialna sredina, ki jo sestavljajo otrokovi sovrstniki in vzgojitelji, velik vpliv na otrokov socialni razvoj. Kje vi vidite ta vpliv, kako se odraža?

Otrokova družina ima pomembno vlogo v otrokovem socialnem in čustvenem razvoju, saj otrokovi zgodnji odnosi s starši predstavljajo temelje, na katerih otrok gradi svojo socialno kompetentnost in odnose z vrstniki. Za otroke, ki so vključeni v vrtec in v njem preživijo velik del dneva, pa velja, da imajo vzgojiteljice in vrstniška skupina prav tako zelo velik pomen za njihov socialni razvoj. Razvoj socialnih spretnosti namreč poteka v so-

cialnih odnosih, ki jih otrok oblikuje z ljudmi okoli sebe. V vrstniški skupini potekajo socialne interakcije, ki se v mnogih značilnostih razlikujejo od tistih, preko katerih otrok vstopa v odnose z odraslimi. Socialne interakcije med vrstniki so zelo pogosto pozitivne in spodbujajo oblikovanje prijateljstev, sodelovanje med otroki, prosocialno vedenje in mnoge druge socialne spretnosti. Po drugi strani pa so vrstniške socialne interakcije večkrat tudi negativne, vključujejo prepire, nestrinjanje, burno izražanje negativnih čustev, vendar od otrok prav tako zahtevajo vrsto različnih socialnih spretnosti, kot so npr. reševanje konfliktov, pogajanje, zavzemanje perspektive drugega,

uravnavanje čustvenega izražanja. Zaradi obeh vidikov, tako pozitivnih kot tudi negativnih, so socialne interakcije v vrstniški skupini ključnega pomena za otrokov čustveni in socialni razvoj. Pri tem pa ima pomembno vlogo tudi vzgojiteljica, ki lahko na različne načine spodbuja otroke k sodelovanju, skupni igri, razpravljanju o različnih idejah in pogledih, razumevanju čustev in mišljenja drugih, hkrati pa tudi s svojim vedenjem in komunikacijo predstavlja model, ki ga otroci opazujejo in pogosto tudi posnemajo.

Za otrokov nadaljnji socialni in čustveni razvoj je pomembna otrokova varna navezanost na vzgojiteljico. Kako vzgojiteljica razvija varno navezanost? Po čem jo prepozna?

Navezanost opredelimo kot dejaven, medsebojno močno naklonjen recipročen odnos med dvema oseba. Večina otrok je navezanih na več kot eno osebo (npr. na mamo, očeta, sorojence), za otroke, vključene v vrtec, pa velja, da navezanost razvijejo tudi do svoje vzgojiteljice. Razvoj otrokove navezanosti na odraslo osebo, ki skrbi zanj, sicer predstavlja normativni dogodek – vsi otroci bodo razvili navezanost na svojega skrbnika, vendar pa se bodo med seboj razlikovali v kakovosti te navezanosti. Kakovost otrokove navezanosti na določeno osebo pa je v največji meri odvisna od vedenja te osebe do otroka. Podobno kot velja, da starši, ki so topli in se odzivajo na potrebe otroka, so otroku naklonjeni, sodelovalni in z njim vzpostavljajo telesni in očesni stik ter komunikacijo, spodbujajo razvoj otrokove varne navezanosti, velja tudi za vzgojiteljice v vrtcu. Otrokova navezanost na odraslo osebo ima pomemben učinek tako na otrokov socialni in čustveni kot tudi spoznavni razvoj. Oseba, na katero je otrok varno navezan, namreč zanj predstavlja varno bazo za raziskovanje okolja, hkrati pa tudi varno zatočišče ob doživljanju negativnih izkušenj. Otroci, ki razvijejo varno navezanost na vzgojiteljico, so bolj zaupljivi, bolj socialno spretni in v večji meri samostojno raziskujejo okolje in predmete okoli sebe. Vzdržne raziskave pa kažejo, da ima varna navezanost otroka na vzgojiteljico tudi dolgoročni pozitivni učinek na otrokovo učenje. Pomembno je tudi izpostaviti, da varna navezanost med vzgojiteljico in otrokom predstavlja varovalni dejavnik za razvoj tistih otrok, ki prihajajo iz manj ugodnega družinskega

okolja in niso razvili varne navezanosti na svoje starše.

Otrok novinec, ki se priključi oddelku otrok med šolskim letom, včasih težko navezuje stike z drugimi otroki v oddelku. Kako lahko vzgojiteljica najbolj učinkovito pomaga takemu otroku?

Mislím, da je predvsem pomembno, da se vzgojiteljica zaveda, da se bo v vrstniško skupino moral vključiti otrok in ne ona namesto njega, zato pa njena vloga ni nič manj pomembna pri spodbujanju tako otroka kot tudi njegovih vrstnikov, da otroka sprejmejo. Otroku, ki ima težave z navezovanjem interakcije z vrstniki, lahko pomaga s spodbudami in z organiziranjem dejavnosti tako, da bodo otroku nudile priložnost za sodelovanje in igro z vrstniki. Po drugi strani pa lahko tudi vrstnike npr. preko pogovora o tem, kako se počuti nekdo, ki pride v novo skupino in ne pozna nikogar ali brani otroških knjig, katerih vsebina je povezana s situacijo v skupini, spodbuja k sprejemanju in vključevanju novega otroka.

Otroci naj bi se postopoma naučili prepoznati in razumeti svoja čustva in čustva drugih, naučili naj bi se prosocialnega izražanja čustev. Prosocialno vedenje je povezano z razvojem empatije. Kaj je empatija in kako jo prepoznamo?

Najpomembnejši vidik otrokovega čustvenega razvoja v obdobju dojenčka, malčka in zgodnjega otroštva vključuje sposobnost prepoznave in razumevanja lastnih čustev in čustev drugih ljudi, uravnavanje intenzivnega čustvenega doživljanja in razvoj empatije. Obdobji malčka in zgodnjega otroštva predstavljata tudi obdobji pomembnih razvojnih sprememb v razvoju sposobnosti zavzemanja perspektive drugega, ki vključuje ra-

zumevanje čustev drugega in z njimi povezanega vedenja ter razumevanje njegovih misli, motivov in namer. Ta sposobnost otrokom v zgodnjem otroštvu omogoča, da se na stisko drugega pogosto odzovejo s prosocialnim vedenjem. Čeprav je otrokovo prosocialno vedenje še vedno pogosto povezano z egocentričnimi motivi, kot je npr. želja po nagradi, pa otrok postopno usvoji in ponotranji družbene norme in vrednote, ki mu narekujejo, da je dober do soljudi in jim pomaga. Empatija predstavlja spoznavno-čustveni odziv na čustveno stanje ali položaj druge osebe in vključuje otrokovo razumevanje, da imajo ljudje različne misli in čustva kot on sam; prepoznavo čustev pri drugi osebi; razumevanje različnih situacij, ki lahko pri posamezniku vzbudijo negativna čustva in stisko; zmožnost predstavljanja, kako bi se on sam in tudi njegov vrstnik v tej situaciji počutil ter zmožnost predstavljanja, kakšen odziv bi bil primeren kot pomoč vrstniku v določeni situaciji. Medtem ko se dojenček na neugodno stanje druge osebe odziva zgolj čustveno, brez pravega razumevanja njenega položaja, malček že teži k temu, da bi drugemu pomagal (npr. ga poboža ali ponudi igračo), po tretjem letu starosti pa se otroci vse bolj uspešno vživljajo v čustveni položaj druge osebe in ji tudi vse bolj ustrezno nudijo pomoč in tolažbo.

Učenje prosocialnega vedenja ni lahko, saj poteka skozi pogoste frustracije. Kako naj vzgojiteljica otrokovo frustracijsko situacijo izkoristi za čustveno in socialno učenje?

Otroci svoje socialne spretnosti razvijajo skozi veliko število različnih vsakodnevnih socialnih izkušenj, tako pozitivnih kot tudi negativnih. Vsakodnevne dejavnosti v vrtcu in interakcije med otroki tako lahko ustvarjajo

raznolike možnosti za razvoj socialnih spretnosti otrok. Podobno kot velja za razvoj spretnosti na ostalih področjih razvoja, tudi razvoj socialnih spretnosti zahteva ustrezno spodbudo, vajo in ponavljanje. Vzgojiteljica v vrtcu lahko otroke, tudi v konfliktnih ali frustrirajočih situacijah, spodbuja k prepoznavi, razumevanju in obvladovanju svojih čustev in čustev drugih na različne načine, še posebej pa je pomembno, da ob tem poimenuje in razlaga, zakaj se nekdo počuti na določen način, z otroki išče možne načine reševanja nastale situacije, razlaga posledice njihovih vedenj, pojasnjuje in demonstrira pričakovana vedenja. Predvsem je pomembno, da vzgojiteljica otroke dejavno vključi v reševanje nastalega konflikta oz. situacije, skupaj z njimi išče rešitve in razlage, saj bodo tako bolje razumeli posledice lastnega vedenja in si bolje zapomnili socialna pravila ter jih posplošili tudi v druge situacije. Ne smemo pa pozabiti, da vzgojiteljica tudi sama otrokom predstavlja pomemben model odzivanja v frustracijskih situacijah, saj s svojim vedenjem otrokom kaže, katero vedenje je v določeni situaciji sprejemljivo in katero ni.

Poseben vzgojni problem je lahko močno čustvo jeze, če otrok v domačem okolju doživlja in opazuje fizično in verbalno agresivno izražanje tega čustva. Kako ravnati v takem primeru?

Jeza je čustvo, ki izvira iz frustracije, ko otrok ugotovi, da prihaja do razhajanja med tem, kar bi se po njegovem moralo zgoditi, in tem, kar se dejansko dogaja. Ena izmed pomembnih razvojnih nalog v otroštvu je, da se otrok nauči nadzorovati izražanje jeze na neškodljiv način. Razvoj socialnih spretnosti poteka v socialnih interakcijah, pri tem pa otrok pogosto posnema vedenja (tako ustrezna kot

tudi neustrezna), ki jih opazuje, posebej če gre za vedenje osebe, ki je otroku blizu, v tem primeru izražanje jeze starša na agresiven način. Pomembno je, da vzgojiteljica otroku omogoči, da doživlja in izraža vsa čustva, tako pozitivna kot negativna, vendar mu tudi pojasni in pokaže ter se z njim pogovarja o tem, kakšno izražanje je v določeni situaciji in socialni skupini sprejemljivo. Zgolj govorjenje o neprimernem vedenju, zahteva po opravičilu ali grožnja s kaznijo za spreminjanje otrokovega vedenja torej niso dovolj, otroka je potrebno naučiti, kako naj na sprejemljiv način izrazi negativna čustva, ki jih doživlja in mu pomagati razumeti, kako se v določeni situaciji počutijo njegovi vrstniki, ki so deležni njegovega agresivnega vedenja. Pomembno je, da se vzgojiteljica z otrokom pogovarja o tem, kaj je vzrok njegove jeze ter da do otroka ne pristopi z obsojanjem njegovih čustev, temveč z željo po razumevanju vzroka zanje. Vrtec lahko predstavlja pomemben zaščitni dejavnik za pojav agresivnega vedenja pri otrocih, ki prihajajo iz neugodnega družinskega okolja, v katerem so izpostavljeni tudi agresivnemu vedenju s strani odraslih.

Kakšno težo ima pri čustveno socialnem učenju sociodramska igra?

Sociodramska igra je z vidika spodbujanja otrokovega razvoja in učenja ena najpomembnejših dejavnosti predšolskih otrok. Sociodramska igra, za razliko od samostojne igre, vključuje vsaj dva soigralca, med katerima med igro potekajo številne socialne interakcije in komunikacija. Še preden se otroci začnejo zares igrati, sociodramska igra od njih zahteva, da se dogovorijo o vsebini igre, si razdelijo vloge, oblikujejo namišljeno situacijo ter skupaj načrtujejo potek igre. Pri tem pogosto predlagajo svoje ideje ali pa se prilaga-

jajo idejam soigralcev. Sociodramska igra predstavlja kontekst, v katerem otroci postavljajo pravila in preizkušajo meje svojega vedenja v odnosu do vrstnikov, si izmenjujejo igralni material in izkušnje. Med otroki lahko med igro prihaja tudi do konfliktov, ki jih bodo morali, zato da se bodo lahko skupaj igrali, tudi ustrezno razrešiti. Sociodramska igra praviloma predstavlja igro, v kateri otroci prevzemajo različne vloge, ki po eni strani od otrok zahtevajo poznavanje socialnih pravil njihovega okolja, ki določajo vedenje osebe, katere vloge so prevzeli, po drugi strani pa zavzemanje perspektive drugega, sodelovanje med soigralci, komunikacijo in sledenje dogovorjeni vsebini igre.

V sociodramski igri otroci pogosto oblikujejo tudi simbolne predmetne tvorbe predmetov, ki jih morajo zato, da jih bodo soigralci razumeli, tudi poimenovati in se o njih dogovoriti. Z vidika spodbujanja čustvenega razvoja otrok, sociodramska igra nudi otrokom možnosti kompenziranja določenih situacij z vključevanjem prepovedanih dejanj v igro; nadziranje lastnega čustvenega odzivanja z večkratnim odigravanjem neprijetnih ali zastrašujočih izkušenj, ki jih je otrok doživel; možnosti izogibanja neželenim posledicam kljub odigravanju dejanj, ki bi bila v vsakodnevnem življenju prepovedana in kaznovana. Navsezadnje pa je sociodramska igra za otroke zelo prijetna dejavnost, v kateri uživajo, v njej v varnem okolju raziskujejo in se vanjo vključujejo s svojimi prijatelji, zato spodbuja pozitivne interakcije med otroki in doživljanje pozitivnih čustev. Številni avtorji poudarjajo, kako zelo pomembno je v vrtcu poseben čas nameniti prosti igri otrok, v kateri se morajo sami dogovoriti, kaj se bodo igrali, si poiskati igrače, ki jih bodo potrebovali, pri čemer bodo imeli tudi dovolj časa, da

Pogovarjamo se z znanstveniki in s strokovnjaki

v celoti razvijejo načrtovano vsebino igre.

Kaj učijo otroke v socialnem in čustvenem smislu igre s pravili?

Igre s pravili lahko predstavljajo pomemben kontekst za spodbujanje razvoja socialnih spretnosti ter uravnavanja in nadziranja čustvenega izražanja otrok. Že samo sledenje pravilom igre od otrok namreč zahteva, da se naučijo prilagajati vnaprej dogovorjenim pravilom, ki veljajo v skupini, torej počakati, da pridejo na vrsto, slediti zaporedju pravil igre, sprejeti pozitivne in negativne posledice svojih dejanj, ki jih igra s pravili navadno vključuje. Igra s pravili spodbuja otroke k sodelovanju in jih uči »poštene igre«. Posebej je v tem smislu pomembno, da igre s pravili otroku ali skupini otrok omogočajo, da se naučijo sprejeti tako poraz (torej nadzirati jezo in razočaranje ob porazu in ju izraziti na socialno sprejemljiv način, vztrajati pri igri kljub negativnemu izidu, čestitati vrstniku za zmago) kot

tudi zmago (npr. se veseliti zmage in pri tem biti pozoren do soigralcev, ki so v izgubili). Vzgojiteljica pa ima pomembno vlogo pri izbiri iger s pravili, ki morajo po zahtevnosti pravil ustrezati starosti in sposobnostim otrok (npr. za mlajše predšolske otroke so primerne igre z enostavnejšimi pravili, ki jim lahko sledijo), da bodo otroci med igranjem lahko izkusili tako poraze kot tudi zmage. Še posebej spodbudne so lahko igre s pravili, ki si jih otroci izmislijo sami, saj od njih zahtevajo dogovarjanje, načrtovanje, argumentiranje in rabo metajezika.

Z vidika spodbujanja socialnega in čustvenega razvoja otrok zagotovo ni ustrezno, da odrasli med igranjem igre s pravili z otrokom namerno vedno prepusti zmago otroku, saj se na ta način otrok nauči, da se za zmago ni potrebno posebej potruditi, prav tako pa tudi nikoli ne doživi neuspeha, na katerega bi se lahko ustrezno odzval in ga bo v vrstniški skupini slej ko prej deležen.

Vzgojiteljica ali vzgojitelj morata skrbeti tudi za svoje lastno socialno in čustveno življenje. Na kaj naj bosta še posebej pozorna, da skozi dolga leta strokovnega dela ne bosta čustveno pregorela?

Delo vzgojiteljice je vsekakor naporeno in stresno, saj pred odraslega postavlja visoke in zelo raznolike zahteve, kot npr. uravnavanje socialnega vedenja otrok, vsakodnevno načrtovanje dejavnosti, delo s skupino otrok, komunikacija s starši, ki so bolj ali manj pripravljeni na sodelovanje. Dobro počutje strokovnih delavcev v vrtcu je pogoj za kakovostno predšolsko vzgojo. Za otrokov razvoj in učenje v vrtcu so namreč pomembni tudi stabilni in pozitivni odnosi z odraslimi, ki pa jih v veliko večji meri lahko zagotovijo strokovni delavci, ki so zadovoljni in skrbijo tako za svoje fizično kot tudi psihološko dobro počutje.

Zahvaljujemo se za odgovore in vam še naprej želimo uspešno znanstveno in pedagoško delo. Spraševala BV

Izmenjava znanja in izkušenj v EU projektih

mag. Nataša Durjava, Ana Peharc, dipl. vzgojiteljica, **Mojca Lužnik**, dipl. vzgojiteljica in **Andreja Stanek**, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Tržič

Bili smo v Leikskólinn Holt, v vrtcu na Islandiji

Povzetek:

Vrtec Tržič je bil v letu 2015 sprejet v projekt Erasmus+ Strateška partnerstva. Projekt *Through democracy to literacy* povezuje 4 države, in sicer Slovenijo, Islandijo, Španijo in Poljsko. Projekt je usmerjen na vzgojitelje sodelujočih vrtcev. Pozorni smo na vsebine dejavnosti, ki razvijajo pismenost predšolskih otrok, hkrati pa si želimo ustvarjati demokratično vzdušje, ki spodbuja pozitivne procese. Med seboj si izmenjujemo delo in izkušnje, saj delujemo po različnih pristopih, modelih in metodah dela.

Ključne besede: mednarodni projekt, obisk, izkušnje.

V tednu od 3. do 9. aprila 2016 smo se štiri strokovne delavke našega vrtca udeležile obiska vrtca na Islandiji, Leikskó-

linn Holt. Skupaj s kolegi oz. partnerji iz Poljske in Španije smo se sestali v mestu Reykjanesbaer, blizu Reykjavika. Or-

ganizator srečanja je bila islandska ekipa, ki je opravila odlično delo. Obisk je trajal 5 delovnih dni in v tem času smo bili prisotni pri neposrednem delu z otroki, imeli različne diskusije, njihov način dela smo lahko spoznali tudi skozi lastno izkušnjo, saj so nas odlično popeljali skozi vse faze in dejavnosti njihovega načina dela (povezovanje z okoljem, hranjenje, počitek, projektni način dela, spoznavanje in ustvarjanje z umetnostjo, ustvarjanje in uporaba odpadnega materiala v njihovih prostorih REMIDA).

Vrtec obiskuje 100 otrok (v starosti 2–6 let), ki so razdeljeni v pet starostno homogenih skupin. Imajo 28 zaposlenih: 10 vzgojiteljic, 4 pomočnice vzgojiteljic, 1 specialnega pedagoga, 1 učitelja, likovnega pedagoga, psihologinjo – študentko, ravnateljico in pomočnico ravnateljice, zaposleni sta 2 kuharici.

Pomembna sta stabilnost in pozitiven odnos, trudijo se, da so vsi zaposleni vključeni v vse delo. Ponosni so na svoje okolje, ki ga odlično uporabijo in izkoristijo. Imajo morje, sprehajalne poti, plaže, povsod okoli njih je narava, ki je njihov prostor za učenje, raziskovanje in užitek.

Opazovanje neposrednega dela v oddelku

V tem vrtcu v dveh oddelkih otrok bolj poglobljeno izvajajo elemente pedagoškega koncepta Reggio Emilia, delo v ostalih oddelkih si je po načinu dela podobno. Tako kot v RE vrtcih imajo tudi tukaj atelje z likovno pedagoginjo, ki poudarja doživljanje sveta z vsemi čutili in omogoča uporabo različnih materialov. Ogledali smo si atelje in galerijo z razstavljenimi izdelki. Pri delu uporabljajo različne materiale, ki jih skozi svoje ustvarjanje želijo osmisliti. Izdelki so večinoma skupno delo, z otroki iz vseh skupin. Nekaj izdelkov nastane individualno. Delovni čas vrtca traja od 7.45 do 16.15 ure. Prvi dan smo bili obiskovalci razdeljeni v skupine in bili prisotni v vseh oddelkih.

Senčenje dela ravnateljice

Kot ravnateljica sem imela možnost senčenja in opazovanja dela ravnateljice Heiðe Ingólfssdóttir in njene pomočnice Elín Björk Einarsdóttir. Vrtec Leikskolinn Holt z Vrtcem Tržič po številu otrok ni primerljiv: vrtec v Rejkjanesbaeru ima 100 otrok in 26 zaposlenih, vrtec Tržič pa 534 otrok in 85 zaposlenih. Ravnateljica in pomočnica ravnateljice sta se pogovorili o projektnem delu in njihovih ciljih. O detajlih le-teh, kaj dosegajo pri delu z otroki in kako, sem se pogovorila s pomočnico, medtem ko je ravnateljica opravljala korespondenčna dela (telefoni, koordinacija, organizacijske zadeve, bolniške odsotnosti, elektronska pošta, posredovanje informacij, reorganizacija popoldneva v hiši, naročanje avtobusov, dogovarjanje s kuharico o jedilniku,

prihod staršev, prevzem odpadnega materiala, pomoč in svetovanje učiteljici za likovno pedagogiko, dogovor s študentko o njenem delu). Z ravnateljico sva se pogovorili o viziji, ki ji sledijo v vrtcu: sreča, spoštovanje, kreativnost, znanje in iniciativa otrok.

Nato sva pregledali, kako poteka spremljanje dela strokovnih delavk s strani ravnateljice in pa tega, kako strokovne delavke dokumentirajo projektno delo in pripravljajo dokumentacijo otrok (za ta del sem si vzela kar nekaj časa). Všeč mi je bilo, da se tudi pomočnica ravnateljice vključuje v pedagoški proces (prisotna je pri kosilu otrok). Pregledali sva publikacijo vrtca in šolski koledar. V vrtcu vključujejo tudi invalide, lahko so vključeni v delo, prisotna je bila ena oseba. Z ravnateljico sva obiskali vse skupine otrok v vrtcu. Prav tako sva šli kasneje na igrišče pred vrtec. Prostore imajo izjemno majhne, izkoristijo pa jih maksimalno racionalno. Ogromno imajo nestrukturiranega materiala, ki pa ga res dobro izkoristijo in ga neprestano uporabljajo. Telovadnica je vsaj štirikrat manjša od telovadnice, ki jo imamo v Vrtcu Tržič, v enoti Palček, zato pa v veliko večji meri večnamenska.

Kasneje sem šla z ravnateljico in s pomočnico ravnateljice na pripravo prezentacije o vrtcu in projekta vrtca Holt, pripravljenega za strokovne delavce mednarodnega projekta. Z ravnateljico sva se ob koncu dneva oz. senčenja reflektivno pogovorili o senčenju in pa o odnosnem vidiku in ravneh dela s strokovnimi delavci vrtca, kar je bila zame izjemna izkušnja. Veliko sva govorili tudi o tematiki spoštovanja ljudi. Prav posebno se me dotaknilo to, da je ravnateljica dejansko pri svojem delu lahko zgled umirjenega duha in da ji ni potrebno hitenje, kakršnega sem pri svojem delu, žal, deležna sama. Drugo, prav tako pomembno, pa je spoznanje, da mi je strokovno delo delavcev z uporabo ogromne količine nestrukturiranega materiala dalo uvid, da imamo tudi mi tu še veliko rezerv pri nadgradnji dobre prakse v razvijanju kreativnosti otrok.

Neposredno opazovane dela v oddelku 2–3 leta starih otrok

V oddelku 2–3-letnih otrok sva bili kot neposredni opazovalki vključeni strokovni delavki Ana Peharc in Mojca Lužnik. Z opazovanjem sva pričeli ob 8. uri, ko so otroci prihajali v vrtec. Prihajanje otrok v vrtec je potekalo umirjeno, tako starši kot tudi strokovne delavke v oddelku so si vzeli dovolj časa, da so otroci sprejeli spremembo okolja in se vključili v skupino. V oddelku je bilo 16 otrok in štiri strokovne delavke. Otroci so se lahko gibali v dveh prostorih, z minimalno pohištveno opremo in z malo industrijskih igrač. V prvem prostoru je za polkrožno mizo potekal

zajtrk s štirimi otroki in z eno vzgojiteljico, ostali otroci so se igrali v dveh kotičkih z dvema strokovnima delavkama, četrta vzgojiteljica, ki je bila vodja oddelka, je sprejemala otroke. Čutiti in opaziti je bilo dobro organizirano in dogovorjeno delo v oddelku. Ob hranjenju vzgojiteljica beleži količino zaužite hrane posameznega otroka. Zajtrk tako poteka eno uro. Po zajtrku teče spontana igra, ki je tudi uvod v pripravljene in vodene dejavnosti. Dejavnosti izvajajo v skupni in v skupinski obliki. Poudarek je na opismenjevanju, štetju, prepevanju, spoznavanju barv, razvrščanju, med samo vodeno dejavnostjo otroci pojedjo svojo sadno malico. Velik poudarek dajejo tudi neposrednemu opazovanju otrok in sprotnemu beleženju. Vzgojiteljica je za štiri otroke ustvarila enake pogoje (svoj prostor, odpadni material), se umaknila in samo opazovala. Cilj opazovanja je bila interakcija med otroki in rokovanje z materialom. Otroke postopoma vodijo na dvorišče, kjer poteka spontano gibanje ali igra. Na igrišču je nekaj igral, v peskovniku nekaj igrač in veliko prostora za prosto gibanje.

V vseh skupinah nastaja za vsakega otroka tudi listovnik (portfolio), ki ga najprej opremi otrokova družina s prepoznavnim ovitkom in prvimi domačimi fotografijami ter zapisi, dopolnjujejo ga vzgojiteljice v vrtcu.

Opazovanje pomočnice vzgojiteljice v oddelku 4-5-letnih otrok

Prisotnih je bilo 21 otrok in 4 vzgojiteljice. Igralnica je bila razdeljena na dva dela. V enem prostoru sta bili dve mizi s stoli, manjši kavč, drugi prostor pa je bil namenjen različnim kotičkom, pohištva v njem skoraj ni bilo (le v okviru kotičkov), na tleh je bila preproga in blazine. Ta prostor je namenjen tudi počitku. Opazili smo, da namenjajo veliko pozornosti opismenjevanju, saj so bili vsi kotički opremljeni z napisi, na vidnih mestih so abeceda, številke, tudi v najmlajši skupini.

Po zajtrku, ki pa ga ne jedo vsi otroci istočasno, so se zbrali pri skupni dejavnosti, posedli so na tla na preprogi. Vzgojiteljica jim je povedala zgodnico, zapeli so nekaj pesmic. Po končani skupni aktivnosti so se otroci razdelili v manjše skupinice (od 5 do 6 otrok), k aktivnostim, ki so si jih predhodno izbrali. Otroci si pred "jutranjim krogom" izberejo aktivnost, ki se je želijo udeležiti (sprehod, glasbena, likovna delavnica), občasno jih v skupine razdelijo tudi vzgojiteljice.

Otroci si aktivnost izberejo tako, da k znaku (sliki) za določeno aktivnost prilepijo svojo fotografijo. Ko je skupina polna, si le-te aktivnosti ne morejo več izbrati. Aktivnosti se zaključijo z bivanjem na prostem, ven gredo v vsakem vremenu. Na igrišču otroci niso ločeni po skupi-

nah, ampak vsaka strokovna delavka skrbi za vse otroke. Kosilo starejših skupin poteka v jedilnici, v samopostrežni obliki. Vzgojiteljica je le opazovalka, pomaga po potrebi. Mlajše skupine jedo v svoji igralnici, ravno tako imajo samopostrežni način. Otroci označijo, koliko so pojedli (malo, običajno, veliko), pri mlajših to naredi vzgojiteljica. Količino zaužite hrane "merijo" predvsem z namenom, da bi otroci dobili občutek, koliko pojedjo in to znali tudi ozavestiti, saj se na Islandiji srečujejo s problemom predebelih otrok in odraslih. Počivajo mlajši otroci, katerih starši to želijo. Otroke zbudijo po določenem času (30 minut, 40 minut ...), kot želijo starši. Čas spanja posameznega otroka vsakodnevno označijo na posebnem listu. Moje mnenje je, da se zelo upoštevajo želje otrok (in staršev), otroci imajo več možnosti izbire, kar je seveda močno povezano z razmerjem števila otrok na odraslo osebo in velikostjo prostora. Opazno je bilo, da življenje v vrtcu poteka umirjeno, zelo malo je hitenja, priganjanja. Prisotno je močno zaupanje odraslih v sposobnosti in izbiro otrok. Skoraj nisem slišala: "Pazi, poškodoval se boš, to je nevarno ..." Vzgojiteljice so povedale, da tudi starši jemljejo padce in buške kot nekaj vsakdanjega in se s tem ne obremenjujejo.

Po končanem opazovanju je sledila diskusija o naših opažanjih, ki je potekala v manjših skupinah. Zanimala so jih predvsem naša mnenja o področjih demokracije in opismenjevanja.

Ogled demokratičnega vrtca v Reykjaviku

Neposredno delo z otroki smo opazovali tudi v demokratičnem vrtcu Abalthing v Reykjaviku. V tem vrtcu so 4 starostno homogeni oddelki, otroci so stari 2-6 let. V oddelku je 30 otrok in 6 strokovnih delavcev. Sprejela nas je pri njih zaposlena psihoterapevtka, ki nam je na kratko predstavila njihovo filozofijo in razmišljanje. Trudijo se sproti reševati težave in probleme, delujejo pozitivno, z uporabo različnih materialov. Vendar sam koncept uvajanja psihoterapevtke v predšolske dejavnosti v vrtcu na žalost ni bil niti jasno razdelan niti teoretično podkrepljen, zato ni prepričan.

V skupnem prostoru nam je vrtec in delo v njem predstavil ravnatelj. Zanimiv je bil njegov nagovor v islandščini ter povabilo, da tudi mi, gostje, povemo nekaj v svojem jeziku. Tudi v tem vrtcu delujejo po načelu Reggio Emilia. Glavni poudarek je na zdravi prehrani. Otroci si postrežejo sami, samostojno, neodvisno, se evalvirajo in označijo količino zaužite hrane. V tem vrtcu je moto "Pripraviti se na življenje in tudi uživati". Metode dela so raziskovanje, poučevanje in zabava. Uprablajo naravne materiale, ki jih ponuja okolje samo (les, voda, školjke, karton, sneg), kreirajo, ustvarjajo in se ob tem zabavajo. Pomembno vlogo

ima tudi področje gibanja. Vsaka igralnica je sestavljena iz več manjših prostorov, delo poteka v majhnih skupinah. Polovica otrok odide na igrišče dopoldne, druga polovica popoldne, termine menjajo tedensko.

Kosilo poteka v jedilnici, otroci so pri hranjenju zelo samostojni. Sami si izberejo, kaj in koliko bodo pojedli, kje in s kom bodo sedeli. Na izbiro imajo zelo različne možnosti, od sedenja na tleh do zelo visoke mize. Najmlajši se na samopostrežno kosilo v jedilnici pripravljajo v posebni sobi, imenovani "training room".

Zakaj uporabljajo principe Reggio Emilia in projektni pristop?

Glavna koordinatorka projekta Anna Sofia Wahlstrom nam je predstavila principe Reggio Emilia ter projektni pristop, kar sta glavna načina dela v njihovem vrtcu. Izpostavila je naslednje vrednote:

- Verjamejo v sposobnosti otroka.
- Pomembno je spoštovanje vsakega otroka, njegovih idej in interesov.
- Vsak otrok je individualist, pomembno je spoštovati njegov individuum, učenje v manjši skupini (znotraj oddelka)
- Pomembne so vrednote, kot so odgovornost, spoštovanje, zaupanje, svoboda.
- Omogočajo 100 izraznih jezikov.
- Vzgajajo trije učitelji: vzgojitelj, otrok in okolje.
- Otroci ni nikoli premajhen za delo v projektu.

Za realizacijo teh vrednot upoštevajo naslednja pravila: Verjeti v otroka. Spoštovati otroka. Poslušati otroka. Kreirati nove izzive, temelječ na interesu, mislih in idejah otrok. Izziv vključuje novo učenje, dogodke, možnosti za diskusijo. Voditi pedagoško dokumentacijo: poslušati otroka in zapisovati njegove ideje, iskati izzive in o njih diskutirati, izkušnje reflektirati, delati s starši, kolegi in z otroki. O temi, projektu odločata otrok in vzgojitelj.

Najprej nam je bila predstavljena teorija, nato pa še nekaj že izvedenih projektov – poudarek je bil na projektu KOPA. To je bil projekt dveh vrtcev in osnovne šole iz Reykjanesbaera – postavitve učilnice na prostem. Tesno so sodelovali z zunanjim okoljem, k projektu so pritegnili zunanje sodelavce, starše, glavni snovalci projekta pa so bili otroci. Nato smo projektni pristop preizkusili tudi sami v projektu "Oblike in hiše" – od motivacije, zbiranja idej prek terenskega dela, raziskovanja do končnega izdelka. Po začetno idejo in motivacijo oz. skupno izkušnjo smo odšli v muzej Duus, kjer smo navdih poiskali v galeriji slik, nadaljevali smo z možgansko nevihto ter se v iskanju različnih oblik in hiš s fotoaparati sprehodili po naselju. Po svoje sanjske hiše smo se vrnili med slike v muzej Duus, končni izdelki

pa so nastali v centru REMIDA, kjer smo iz odpadnega materiala izdelali različne stavbe. REMIDA je skupni prostor dveh vrtcev in osnovne šole, ustvarjalni atelje. Tukaj imajo prostor, kjer zbirajo odpadni material (skladišče), obenem pa tudi prostor, kjer lahko ustvarjajo. Vključeni so v svetovni projekt REMIDA. V večjem prostoru izven vrtca se zbira različen odpadni material, ki je pregledno zložen na police. V prostoru so tudi lepilo, barve, mize, kjer otroci lahko ustvarjajo z razpoložljivim materialom.

Delo v centru REMIDA

Gre za ustanovitev centra (na svetu jih je 17, eden izmed njih na Islandiji), kjer se zbirajo odpadki, ki lahko postanejo vir sredstev za ustvarjanje otrok. Na ta način se vrtec aktivno povezuje z lokalnim okoljem. Otroci se učijo, da je lahko odpaden material ponovno uporaben, kar je bistvo reciklaže. Odpadni material dobi nov pomen in postane vir. Posredno otrok prispeva k skrbi za čisto okolje. Na ta način lahko otroke aktivno vključimo v varovanje okolja. Odpadki dobijo novo vrednost v kreativnih dejavnostih naših otrok. Ob tem razvijajo pozitiven odnos do stvari, okolja in našega obstoja.

Worldcafe (diskusije)

Zadnji dan smo namenili diskusijam, predvsem na temo demokracije in opismenjevanja ter vprašanj, ki so se nam začela porajati tekom poteka projekta. Razdeljeni v manjše skupine smo se poleg demokracije in opismenjevanja dotaknili tudi postavljanja pravil v skupini, vloge vzgojitelja, različnih dejavnosti, ki potekajo prek dneva, sodelovanja s starši itd.

Kje smo se strinjali, da vidimo razvijanje demokracije:

- Vzgojitelj nudi podporo, spodbuja k aktivnosti, ki si jo otroci izberejo sami.
- Otroci izbirajo, kje, kako, koliko časa bodo vztrajali pri delu.
- Pot k istemu cilju po različnih poteh.
- Več rešitev, več različnih izdelkov.
- Več koticikov, kjer otroci lahko ustvarjajo po svojem interesu, a imajo svoj cilj.

Kje vidimo opismenjevanje? V postavljanje odprtih vprašanj, spodbujanju govora otrok. Vzgojitelj poslušá vsakega otroka posebej, beleži ideje ... Otroci imajo možnost diskusije med seboj in z vzgojitelji, komunikacija poteka na vseh nivojih (aktivno učenje zgodbe, aktivno branje z vključevanjem otrok, dokumentiranje. Vključevanje umetnosti v literaturo). Opismenjevanje se povezuje in vključuje na vseh področjih. Spodbuja se domišljija otrok, ki jo otroci lahko izrazijo na različne načine.

Po povratku z Islandije

V Vrtcu Tržič tudi prakticiramo koncept Reggio Emilia s strokovno usposobljenimi in certificiranimi strokovnimi delavkami, zato je to hkrati nadgradnja prizadevanj in dobre prakse znotraj tega koncepta, saj se na ta način vrtec aktivno povezuje z lokalnim okoljem.

Ko smo se vrnili z obiska, se je v Vrtcu Tržič rodila ideja, da se tudi mi vključimo v mednarodni projekt REMIDA.

Začeli smo razvijati idejo o ustanovitvi centra, kjer se zbirajo odpadki, ki lahko postanejo vir sredstev za ustvarjanje otrok. Vrtec Tržič razvija pobudo, da se v Tržiču uredi zbirni center, ki bi ga sprva vrtec, nato pa lahko tudi šole, koristile na način, kot je to urejeno na Islandiji. V izziv bi nam bilo poglobljeno sodelovanje s Komunalo Tržič. Pri zagotavljanju prostorskih pogojev se bomo oprli na pomoč občine ustanoviteljice in Komunale Tržič.

Iz teorije v prakso

Martina Kumer, dipl. vzgojiteljica

Kakovostna dnevna rutina kot sestavni del kakovosti vrtca

Povzetek

V prispevku izpostavljam kakovost, ki je mora biti cilj vsakega vrtca. Kakovost ni dosežena enkrat za vselej, saj gre za proces stalnega izpopolnjevanja in izboljševanja. Pomemben del kakovosti vrtca je *dnevna rutina*. H kakovosti vodi *samoevalvacija*, ki zahteva kot prvi korak uvid v stanje kakovosti v posameznem vrtcu. Za to so na razpolago samoevalvacijski instrumenti, po katerih lahko vrtci posežemo že od leta 2002.

Ključne besede: vrtec, kakovost, dnevna rutina, samoevalvacija.

Menim, da mora biti cilj vsakega vrtca, da uspešno in kakovostno izvaja dejavnost vzgoje in izobraževanja ob upoštevanju zakonodaje, *Kurikuluma za vrtce* (1999) in smernic Zavoda RS za šolstvo kot svetovalnega zavoda. *Zakon o vrtcih* (Ur. l. RS, št. 100/2005-UPB2, 25/2008, v nadaljevanju ZVrt) v 2. členu določa temeljne naloge vrtecev ter izpostavlja vrtec kot inštitucijo, ki bo v pomoč staršem pri celoviti skrbi za otroke, izboljšanje kvalitete življenja družin in otrok ter ustvarjanje pogojev za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. Teh nalog ni mogoče izvajati, če kontinuirano ni poskrbljeno za kakovost.

V javnih vrtcih se daje velik poudarek zadovoljstvu vseh, ki so vpeti v življenje vrtca, tako otrok, staršev kot tudi vseh delavcev, kar je pomemben pogoj za *procesno kakovost* (Marjanovič Umek, Fekonja, Kavčič in Poljanšek, 2002). V interesu vsakega vrtca je, da se zaveda obsega in nivoja svoje kakovosti ter išče ključ, po katerem bo prepoznan kot dober vrtec v ožjem in širšem okolju. Ena izmed pomembnih dimenzij, ki pripomore k dvigu kakovosti vrtca je *dnevna rutina*, ki je naravnana na pravice in potrebe otrok. Erčulj in Trunk Širca (2000) navajata, da je kakovost vzgojno-izobraževalne organizacije odvisna "od kakovosti dobre prakse, od dobre stroke", ki sodeluje v strokovnih

mrežah in timih ter upošteva interese uporabnikov (v našem primeru otrok in staršev) in je ni možno uveljaviti od zunaj. Izredno pomembno je dejstvo, da je *kakovost* večplastna. Marjanovič Umek, Fekonja, Kavčič in Poljanšek (2002, str. 41) so kot temeljno raven (prisposodba je posoda s prstjo) določile *strukturno kakovost*, ki je odvisna od zgradbe, razporeditve in urejenosti prostorov, organizacije dela, razpoložljivih materialov in podobno. Sledi *raven posredne kakovosti*, ki je lahko zelo nihajoče nestabilna. Na *posredno kakovost* vpliva sodelovanje s starši in z zunanjimi inštitucijami, vezana je tudi na dobro delo strokovnih delavcev, ki se izvaja ob zavedanju, da se je potrebno neprestano spreminjati in osebno rasti. To zavedanje mora izhajati iz vsakega posameznika, njegovega doživljanja sveta in sprejemanja oseb z njihovimi posebnostmi ob upoštevanju načela drugačnosti. Pri tem pa ima glavno nalogo vodstvo vrtca v vlogi usmerjanja, vrednotenja in preverjanja delovnih nalog. Največ osebne vzgojiteljeve odgovornosti pa je vezano na procesno kakovost (prav tam). Ta zajema predvsem kakovost dela z otroki v oddelku: načrtovanje in izvajanje kurikula v oddelku – vključno z dnevno rutino – in medsebojne odnose, tako med otroki kot med otroki in odraslimi. V kakovostni organizaciji z dobro organizacijsko

kulturo in klimo zaposleni sledijo vodstvu, skupne vrednote in prepričanja so naravnana k viziji ter se zrcalijo v zadovoljnih obrazih zaposlenih. Kot pravi Bečaj (2010, str. 5) so dobre storitve pri večini zaposlenih možne le v organizaciji z ustrežno kulturo in dobrim vodstvom, kajti dobra, ustrežna organizacijska kultura naredi iz povprečnih delavcev dobre, neustrezna pa obratno - iz dobrih naredi slabe.

Rutinske dejavnosti v vrtcu

Rutinske dejavnosti, ki jih izvajajo vzgojitelji, so odvisne od sposobnosti zavedanja in upoštevanja pravil stroke. Kakovost izvajanja rutinskih dejavnosti v oddelku je odvisna od upoštevanja otrokovih pravic in individualnih potreb. Predvsem je pomembno, v kolikšni meri se priložnosti, ki jih nudijo rutinske dejavnosti, izkoriščajo za spodbujanje otrokovega razvoja in učenja, za krepitev dobrih odnosov. Kakovostno delajo tisti vzgojitelji, ki z veliko senzibilnostjo organizirajo prostor in potek časa tako, da je otrokom možno izraziti in uveljaviti njihovo individualnost. Kakovost predstavljajo ublaženi prehodi med načrtovanimi in rutinskimi dejavnostmi, še bolj pa večinoma sočasno izvajanje dejavnosti dnevne rutine in ostalih dejavnosti.

Mnogi avtorji (Kroflič 2001; Bahovec Dolar 2004; Musek Lešnik 2007 in drugi) menijo, da so vsakodnevne rutinske dejavnosti enako pomembne kot natančno opredeljeni in zapisani cilji ter vsebine v kurikulumu. Ravno pri teh dejavnostih se lahko najmočneje uveljavlja *prikriti kurikulum*. Ta zajema različne elemente vzgojnega vplivanja na otroke, ki niso nikjer opredeljeni, so pa pogosto v obliki posredne vzgoje učinkovitejši od neposrednih dejavnosti, ki so opredeljene v zapisanem kurikulumu (Kroflič 2001). Otrokom je torej potrebno ponujati možnost izbire glede na želje, interese, sposobnosti in razpoloženja med enakovrednimi alternativnimi dejavnostmi in vsebinami ter možnost umika od skupinske rutine oziroma izražanje individualnosti.

Nekaj primerov iz prakse

Prihod v vrtec, odhod iz vrtca je izredno pomemben segment dnevne rutine, kjer si otrok oblikuje prve izkušnje, zato je od vzgojitelja odvisno, kakšen odnos, osebni stik bo vzpostavil z otrokom ob prvem stiku v novem okolju in v vseh naslednjih vsakodnevnih stikih. Otroka mora videti, opaziti, ga pozdraviti, se mu posvetiti, ugotoviti, kaj posameznik potrebuje (individualno igro, pogovor, umik ...) in to tudi nuditi.

Nega in higiena otrok je drugi pomemben kazalnik kakovosti dnevne rutine. Vzgojitelj sam kroji ločnico med načrtovanimi dejavnostmi in rutino. Tudi med izvajanjem nege

in higienskih opravil poteka načrtno učenje (kako si pravilno umivamo roke, brišemo nos, kam odvržemo rabljene robčke, kako se pravilno obrišemo po potrebi, kakšno školjko pustimo, kako si pravilno umivamo zobe, kako si obujemo levi in desni čevelj, kam pospravimo copate in obesimo oblačilo ...). Otroci se učijo v teh praktičnih dejavnostih in rutini, ki v vrtcu večinoma poteka v raznolikih socialnih interakcijah z vrstniki in odraslimi. Vzgojitelj pri osebni negi in skrbi zanjo upošteva individualnost otroka glede na njegov razvoj in sposobnosti ter ga spodbuja k samostojnosti.

Kakovost načina prehranjevanja otrok je odvisna od starosti otrok, pomoči odraslih, od komunikacije in organizacije prostora. Kakovost se najprej odraža v možnosti izbire jedi, ki jo nudi kuhinja vrtca in načina postrežbe jedi. Kakovost je ustvarjena z možnostjo izbire, kje bo kdo sedel in s kom, v prijateljskem in umirjenem vzdušju ter z možnostjo izbire vrste in količine hrane, ki si jo otrok lahko nadeva na krožnik. *Kurikulum za vrtce* (1999, str. 21) vzgojitelje zavezuje k temu, da hranjenje poteka čim bolj umirjeno, brez nepotrebnega čakanja, pripravljanja, hitenja. Dopolnjuje naj izbiro in možnost, da si otroci postrežejo sami, če to želijo. Pri hranjenju se je potrebno izogibati tekmovanju in nepotrebnemu primerjanju otrok.

Lepičnik Vodopivec in Hus (2007, str. 1) opažata, da se v zadnjih letih v praksi vrtecev postavlja v ospredje potreba po zagotavljanju kakovostne prehrane in pravilnega odnosa do prehranjevanja v vrtcih in spodbujanje telesnih dejavnosti.

Vrtec nudi otroku *spanje in počitek* na način, ki mu najbolj ustreza, kajti izhaja iz njegovih individualnih potreb in spoštuje njegovo osebnost. Budnim otrokom je potrebno omogočiti mirne dejavnosti, ki se odvijajo v igralnici ali drugih prostorih vrtca. Ob tem je treba kritično pripomniti, da se je v zadnjih desetih letih v mnogih vrtcih režim pri počitku in spanju temeljito spremenil, še vedno pa obstajajo vrtci, kjer je ostalo pri spanju in počitku vse po starem. To pomeni, da za vse otroke v oddelku velja isti režim: vsi na ležalnik (ponekod za omejen čas, a vendarle). To pomeni, da morajo nespeči otroci mirno in tiho ležati na ležalnikih. Takšen način je povsem nesprejemljiv in pomeni kršitev načel *Kurikuluma za vrtce* (1999). Strokovni delavec v vrtcu je za zagotavljanje ugodnih pogojev izvajanja počitka in spanja dolžan upoštevati individualne posebnosti otrok, biti mora naravnana na njegove potrebe ter s kreativnim načrtovanjem in izvajanjem dejavnosti prispevati k zadovoljstvu izvajanja kakovostnega segmenta dnevne rutine. *Bivanje na prostem* je naslednji segment dnevne rutine. Kakovost (poleg ustrezne opreme igrišča v skladu s pred-

Iz teorije v prakso

pisi državnega pravilnika) omogoča skrbno načrtovanje dejavnosti na prostem, dobra organizacija za pokrivanje celotnega igrišča, pozorno opazovanje dogajanja in stalne interakcije, pa tudi gibalni zgled vzgojiteljev.

Naloga vrtcev je, da omogočajo takšne pogoje in okoliščine pri načrtovanju ter izvajanju dnevne rutine, ki bodo otrokom pomagale, da se bodo razvijali v skladu s svojimi razvojnimi možnostmi ter zadovoljevali svoje interese in potrebe. Ozaveščenje strokovnih delavcev o pomembnosti načrtovanja in izvajanja rutine, ki je naravnana na potrebe otrok, dviga kakovost vrtca.

Preverjanje kakovosti

Kakovost v vrtcu je potrebno sproti preverjati z različnimi kazalniki, zagotovo pa je odločilnega pomena *posnetek* stanja "kje vrtec je in kam želi iti" (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Kavčič in Poljanšek 2002). Z instrumenti samoevalvacije je mogoč vpogled v kakovost vrtca (str. 71–175). Na osnovi ugotovitev se lahko še izdelata načrt *izboljševanja kakovosti na posameznih segmentih*, kar je začetek dolgotrajnega procesa stalnega izboljševanja. Vsekakor je monografija *Kakovost v vrtcih* (2002) kompas za nadaljevanje prave poti h kakovosti vrtca. Glavno merilo kakovosti

vzgojno-izobraževalne ustanove je zadovoljstvo uporabnikov, v našem primeru otrok, posredno pa tudi staršev. Za nastanek kakovostne in zadovoljive storitve pa je potrebno ugotoviti potrebe, interese in pričakovanja uporabnikov. Ta so zelo različna in pogosto tudi nasprotna. Zato je kakovostna tista vzgojno-izobraževalna institucija, ki uspešno uresničuje in združuje najpomembnejše interese vseh vpletenih strani.

Literatura:

- Bečaj, J. (2010). *Organizacijska kultura v vrtcu*. Interno gradivo. Skupnost vrtcev Slovenije. Ljubljana.
- Erčulj, J., in Trunk Širca, N. (2000). *Sodelovanjem do kakovosti*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Hohmann, M., in Weikart, D. P. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana: DZS.
- Lepičnik Vodopivec, J., in Hus, V. (2007). *Z igrjo spodbujamo zdravo prehranjevanje otrok v vrtcu*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kavčič, T., in Poljanšek, A. (2002). *Kakovost v vrtcih*. Ur.: Anja Poljanšek. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Musek Lešnik, K. (2007). *Vsak vrtec in šola izpolnjuje nek namen*. Pridobljeno s <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/ogled/ravnatelj-VI-ivsak%20zavod%20izpolnjuje%20nek%20namen.html>
- Zakon o vrtcih (ZVrt). Uradni list RS št. 12/1996, spremembe 44/2000, 78/2003, 113/2003-UPB1, 72/2005, 100/2005-UPB2, 25/2008, 98/2009-ZIUZGK, 36/2010, 62/2010-ZUPJS, 94/2010-ZIU.

Vzgojiteljica vzgojiteljicam in vzgojiteljem

Darja Mrvar, dipl. vzgojiteljica, OŠ Dolenjske Toplice, Vrtec Gumbek

Prihajajo drugačne generacije otrok

"Opažam pa, da je med otroki vse več individualistov ali pa se družijo v manjših skupinah po dva ali trije otroci. Manj so strpni drug do drugega, manj so potrpežljivi, bolj tekmovalni v primerjavi s prejšnjimi generacijami. Med njimi prihaja pogosto do konfliktnih situacij, ki jih rešujemo sproti s pogovori, socialnimi igrami, sprostitvenimi dejavnostmi."

Kaj pomeni za vas "biti vzgojiteljica"?

Predvsem mi pomeni poslanstvo, osebno odgovornost do dela in graditev zaupanja z otroki in njihovimi starši. V času, ki ga preživim z otroki, sem njihova nadomestna mama, prijateljica in učiteljica, saj otroke v težavah in stiskah tolažim, se z njimi igram, veselim in z njimi delim

znanje. Pripravljam jim spodbudno okolje za razvoj socializacije in pozitivne samopodobe, navajam jih na samostojnost, spodbujam jih, da svet doživljajo in odkrivajo z vsemi čutili. Ta poklic je zelo lep, a obenem zahteven. Rada delam z otroki, ker se tudi sama iz leta v leto od njih marsikaj naučim in strokovno rastem.

Kdo vas je navdušil za poklic vzgojiteljice?

Otroštvo sem preživela v stanovanjskem bloku v manjšem kraju na Dolenjskem. Vsako popoldne smo se otroci družili na dvorišču, kjer smo se igrali različne gibalne, družabne

in ustvarjalne igre (skrivalnice, kipe metat, zemljo krast, gumitvist, med dvema ognjema, igro z žogo ...). Že takrat sem začutila, da želim postati učiteljica. V srednji šoli sem spoznala prijateljico, ki se je odločila za poklic vzgojiteljice. Najino prijateljstvo je bilo tako močno, da je prepričala tudi mene. Postati vzgojiteljica je bil zame izziv, ki mi je vsako leto šolanja postal bolj všeč. Kmalu sem spoznala, da je bila moja odločitev prava, saj sem v tem poklicu lahko izrazila veliko svojih lastnosti, spretnosti in znanj.

Kakšno izobraževanje in študij ste zaključili in kje?

Srednjo šolo sem obiskovala v času usmerjenega izobraževanja. Opravila sem dva letnika pedagoške gimnazije v Novem mestu, potem sem se preusmerila v tretji letnik srednje vzgojiteljske šole v Ljubljani, ki sem jo leta 1981 uspešno zaključila. Po končani srednji šoli sem se zaposlila, ker nadaljnega študija v vzgojiteljski smeri takrat še ni bilo. Leta 1994, po trinajstih letih dela v vrtcu, sem nadaljevala z izobraževanjem na takratnem izrednem višješolskem študijskem programu na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Svojo prakso sem prepletla s teorijo ter ugotovila, da mi je šolanje v tem času koristilo, saj sem nadgradila kvaliteto svojega dela v vrtcu. Leta 2006 sem se vpisala še v visokošolski strokovni študijski program predšolske vzgoje na isti fakulteti v Ljubljani in ga leta 2007 tudi končala.

Kako je na vaše delo vplival študij ob delu?

Moram reči, da mi je danes zelo všeč, da sem znanja, nove metode in nove pristope na področju predšolskega izobraževanja pridobivala po obdobjih, vzporedno z lastno prakso v vrtcu, saj se je pogled na predšolskem področju skozi čas spreminjal in se

posodabljal. Spoznala sem različne teorije pri razvoju predšolskega otroka, metodiko dela pri načrtovanju in izvajanju programa v vrtcu. Tako sem lažje in kvalitetnejše razvijala sebe in kvalitetnejše delo v vrtcu.

Kako ocenjujete kakovost izobraževanja in študija, ki ste ga bili deležni?

V srednji šoli sem pridobila veliko splošnega znanja in se preko pedagogike, psihologije in glasbene vzgoje pripravljala na poklic vzgojiteljice. V četrtem letniku smo vzgojiteljice odhajale na prakso v bližnji vrtec v Ljubljani, kjer smo izvajale ure posameznega predmeta, za katerega smo se skrbno pripravljale. V višješolskem programu sem svoje praktična spoznanja nadgradila z novimi pristopi in metodami dela na področju naravoslovja, družboslovja, sociologije, tehnike, likovne vzgoje, športne vzgoje, lutkovne vzgoje in drugih področjih. Imela sem priložnost, da sem se usposobila za vaditelja plavanja, kar mi pri današnjem delu zelo koristi, saj vsako šolsko leto s petletniki izvajamo plavalni tečaj. Visokošolski študij pa me je dopolnjeval v teoretičnem pogledu.

Kakšen strokovni naziv imate? S čim ste se posebej izkazali, da ste ga pridobili?

Imam naziv svetovalke, ki sem ga pridobila že pred več kot dvajsetimi leti. Sem radovedna in imam željo po pridobivanju novih znanj, spretnosti in veščin. Udeležila sem se vrsto izobraževanj, sodelovala sem v različnih projektih, delo z otroki sem prikazala na raznih razstavah po Sloveniji. V prihodnjih letih želim še napredovati v naziv svetnice.

Kje se je začela vaša poklicna pot?

Moja poklicna pot se je začela leta 1981 v Vrtcu Novo mesto. Po štirih mesecih

sem se za stalno zaposlila v vrtcu pri Osnovni šoli Dolenjske Toplice, kjer še vedno delam. Ob mojem prihodu je tu deloval en kombiniran oddelek vrtca in dva oddelka "male šole" (dopoldne, popoldne). Danes deluje devet oddelkov vrtca vseh starosti 1–6 let, vanj je vključenih 160 otrok. V petintridesetletni delovni dobi sem kot vzgojiteljica vodila oddelke različne starosti in bila več šolskih let v prvih razredih kot drugi učitelj. V času uvajanja devetletne osnovne šole smo se dogovorili, da vzgojiteljica za dve šolski leti odide z otroki v prvi razred. S tem otrokom pripomore pri lažjem prehodu iz vrtca v šolo. Vodstvo se je odločilo, da vzgojiteljice ostajamo krajše obdobje v tej vlogi, zato da poslanstva poklica vzgojiteljice ne "pošolamo".

Kaj je značilno za vašo vzgojiteljsko kariero?

Komunikativnost, ustvarjalnost, radovednost in dobrovoljnost so bile in so še moje značilnosti, ki mi pripomorejo pri razvijanju kariere, pri sprejemanju sprememb in uvajanju novosti. Na svoji poklicni poti sem se srečala z različnimi spremembami, ki sem jih vedno sprejela kot izziv, saj se ob njih vedno kaj novega naučila. V začetku poklicne poti sem pri načrtovanju dela uporabljala *Vzgojni program za vzgojo in varstvo predšolskih otrok*, ki je vseboval priporočene vsebine za delo z otroci na različnih področjih, ter poudarjal prenos znanja in razvoj vsestranske osebnosti. Leta 1995 smo se v Vrtcu Gumbek vključili v projekt "Posodabljanje dela v vrtcu z elementi koncepta Reggio Emilia." V naše okolje smo vnesle spremembe prostorov, drugačno vlogo vzgojitelja in otrok, spremljanje otrokovega razvoja in presenečenje kot oblika dejavnosti, ki v otrocih spodbuja miselne izzive. Kmalu za tem sem pri načrtovanju

dela uporabljala *Kurikulum za vrtce* (1999), ki izhaja iz otrokovih pravic, temelji na demokratičnih načelih, poudarja razvojno-procesni pristop in aktivno učenje ter opredeljuje vlogo odraslih v vrtcu. *Kurikulum za vrtce* je zelo fleksibilen in mi omogoča avtonomnost. Kvaliteto dela na poklicni poti sem razvijala še s projektom *Kakovost v vrtcu* in s projektom *Razvijanje otrokovega listovnika* (portfolia). Kljub temu da je za mano že kar dolga poklicna pot, je v meni še vedno želja po novih spoznanjih in izboljšavah. Trenutno sem vključena v strokovni tim za formativno spremljanje otrokovega razvoja in napredka. Svoje izkušnje, glede spremljanja otrokovega razvoja in dokumentiranja, sem v tej skupini predstavila drugim strokovnim delavkam.

Kakšen oddelek vodite v tem šolskem letu? Kakšne posebnosti zaznavate v oddelku?

V tem šolskem letu vodim oddelek 4–5 letnikov. Ugotavljam, da so otroci med seboj zelo različni po sposobnostih, po karakternih značilnostih in samostojnosti. Posamezniki so potrebovali daljši čas za prilagajanje na novo okolje in socializacijo. Otroci v skupini so radovedni, ustvarjalni, sproščeni, imajo dober spomin. Zanimajo jih nevsakdanje stvari, ki jih vpletajo in izražajo v igri s kockami, v simbolnih igrah, v risbah, pri ustvarjanju z različnim materialom. Potrebujejo veliko dejavnosti, kjer se gibljejo in premagujejo ovire. Oblikovali smo si kotiček za sproščanje, kjer otroci gnetejo in oblikujejo kinetični pesek, presipavajo sipek material, igrajo se s trakovi, čudežnimi stekleničkami, svetlečimi žogami, frnikolami. Otroci se radi pogovarjajo in pripovedujejo o doživetjih, ki so jih preživeli v krogu družine. Ustvarjalnost izražajo tudi v dramatizacijah, kjer se vživljajo v raz-

lične vloge.

Vam je ostal v spominu kakšen poseben dogodek iz vašega vzgojiteljskega dela z otroki? Morda anekdota?

Doživela sem veliko posebnih dogodkov, ob katerih sem se nasmejala, včasih tudi zamislila, zajokala in se vprašala, kaj bom naredila ali kaj še moram narediti. Podelila sem jih s sodelavkami ali strokovnimi delavci, saj sem se iz njih tudi kaj novega naučila. Spomnim se dogodka, ki se je zgodil na Cici dnevih v naravi. Sredi noči je ob moji postelji v temi stal deček in me poklical: "Vzgojiteljica, mene je strah." Vprašala sem ga: "Kaj bova pa zdaj naredila?" Deček je odločno rekel: "K tebi bi šel, doma grem tud` k mamici." "Ampak jaz nisem tvoja mami," sem mu pojasnjevala. "Pa kaj, samo malo se bom stisnil, doma tud` tako naredim." Dovolila sem mu, da je prespal noč ob meni. Naslednji dan sva se o tem pogovorila in poiskala rešitev za naslednjo noč. Naslednjo noč je dečku strah pregnala lučka, ki je gorela v stranišču ob sobi in deček je noč mirno prespal. Zadovoljno se je vračal domov in o svojem pogumu ponosno razlagal staršem.

Kako načrtujete vzgojno-izobraževalno delo za svoj oddelek?

Vzgojno-izobraževalno delo za svoj oddelek načrtujem sama, v tandemu s pomočnico vzgojiteljice ali s strokovnimi delavkami – odvisno za kakšno dejavnost gre. V začetku šolskega leta si oblikujem okvirni letni delovni načrt, pri katerem izhajam iz razvojnih značilnosti otrok, iz predznanja in interesov otrok ter se opiram na *Kurikulum za vrtce* (načela, cilji, področja dejavnosti in vloga odraslih) in na organizirane vsebine vrtca, ki so predvidene za tekoče šolsko leto. S pomočnico vzgojiteljice načrtujeva enkrat tedensko ali dvakrat mesečno,

odvisno od realizacije načrtovanih dejavnosti. Najprej narediva evalvacijo preteklega tedna, nato oblikujeva nov tematski sklop, pri katerem upoštevava letni delovni načrt vzgojitelja, predvsem pa pobude, ideje, interese otrok ter prisluhneva druga drugi. Pogovarjava se strokovno in si podeliva, kar sva opazili pri posameznih otrocih. Razdeliva si dejavnosti, na katere se vsaka zase pripravi, nekatere dejavnosti pustiva odprte, da jih lahko sooblikujemo skupaj z otroki. Vsakodnevno poiščeva čas za kratko evalvacijo in načrtovanje dela za naslednji dan. Po potrebi evalvirava dejavnosti skupaj z otroki, kajti njihove besede in ideje nama veliko povedo. Dajejo nama potrditev, da je bila dejavnost zanimiva, dobra ali pa nama postane izhodišče za nadaljnje načrtovanje.

Kaj se vam zdi pri vašem strokovnem delu najpomembnejše?

Zelo pomembno je, da vsak dan v službo pridem z veseljem in pripravljena na delo, da izbiram in izvajam dejavnosti, ki so mi v veselje in užitek. Zavedam se, da vsak dan lahko preživim igrivo, da z otroki delim svoje znanje in jim ustvarjam okolje, ker se bodo razvijali in napredovali. Pomembno mi je, da se v kolektivu počutim sprejeto, da širim delavno naravnost, strokovnost, profesionalnost in energijo, ker tako pripomorem k pozitivni klimi. Sodelujem v razvojnem timu *Mreže 2*, ki ustvarja klimo za boljše odnose in večje zadovoljstvo sodelavcev.

Kako ocenjujete svoje sodelovanje s starši?

Trudim se, da s straši ustvarim prijeten, profesionalen odnos, da pridobim zaupanje in staršem nudim povratne informacije o njihovem otroku. Starše in otroka novince pred vstopom v vrtec povabim na individualni pogovor, kjer se spoznamo, se seznanimo s po-

sebnostim, otrok spozna nov prostor in okolje, kjer bo preživel dopoldneve. Na individualnih pogovorih starše seznanjam z vključevanjem otroka v oddelek in življenje v vrtcu, o otrokovem napredovanju ter morebitnih težavah ali problemih, ki se pojavljajo tukaj in zdaj.

O vsakemu otroku vodim osebni album ali listovnik, v katerem zbiram otrokove dosežke, otrokovo počutje in vključevanje ter interakcije z vrstniki. Zbiram fotografije, ki so podkrepljene z otrokovimi komentarji, videoposnetke, otrokov govor, risbo ... Proti koncu leta izvedem triplastno srečanje ob otrokovem albumu, kjer se ob pregledu dokumentiranega gradiva pogovarjamo: otrok, starši in jaz. Zbiranje teh gradiv mi vzame veliko časa, a me napolni z zadovoljstvom, ko prisluhnem otroku, ki z navdušenjem pripoveduje staršem, kaj je v vrtcu doživel in naredil. S tem pridobim večje zaupanje in povezanost staršev.

Kaj je bil vaš dosedanji največji poklicni uspeh, dosežek? Pohvalite se s kakšno konkretno zadevo!

Ponosna sem, da sem bila pred sedemindvajsetimi leti pobudnica za zaključno prireditev *Dežela gumbov*, ki je postala tradicionalna in so jo otroci in starši preimenovali v *Gumbarijo*. To je zaključna prireditev, ki je nastala na pobudo pravljice *Prodajamo za gumbe*. Na tej prireditvi so rdeča nit pravi in čarobni gumbi. Izvajamo zabavne, gibalne in ustvarjalne delavnice, ki vsako leto znova nastanejo na pobudo otrok. Tu potekajo še natečaji npr. za največji gumb, za najlepši gumb, za najlepšo sliko narejeno iz gumbov, za nakit iz gumbov ...

Naš vrtec je pred dvajsetimi leti z natečajem dobil ime Gumbek. Eno od spodbudnih okolij je priprava preseñčenja na ravni celega vrtca. O načrtovanju in izvedbi preseñčenja *Pra-*

vlični junaki v vrtcu sem se napisala strokovni članek in z njim sodelovala na 12. vseslovenskem posvetu dobrih praks z naslovom *Miselni izzivi v vrtcu*, ki je bil v Ljubljani. Primer moje prakse je bil od 155 prispevkov izbran kot dober primer. Ponosna sem bila, da sem ga lahko predstavila na samem posvetu.

V lanskem šolskem letu sem bila mentor otroku, ki je dobil drugo mesto na mednarodnem likovnem natečaju "Slovenski fenomen panjske končnice" in mentor skupini, ki je na nacionalnem natečaju "Spodbujajmo prijateljstvo", dosegla srebrno priznanje. Že več kot dvajset let sodelujem z osnovno šolo, kjer vodim otroške gledališke skupine kot mentor in režiser. Z dramskimi igrami se udeležujem na srečanjih otroških gledaliških skupin, ki ga organizira JSKD Republike Slovenije po območjih in regijah. Usvojila sem že dve zlati priznanji in dve srebrni priznanji. Izkušnje, ki sem jih pridobila na tem področju, prenašam tudi na predšolske otroke. Vsako leto s skupino pripravim predstavo, ki jo igramo za otroke vrtca in starše.

Kako ocenjujete možnosti in kakovost ponudbe strokovnega izpopolnjevanja za vzgojiteljice?

Katalog stalnega strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja ponuja veliko vsebin tako, da vsaka vzgojiteljica lahko najde, kar jo zanima. Ponudbe so tudi na različnih internetnih portalih, možnosti imamo, da se udeležimo mednarodnih simpozijev in konferenc. Izpopolnjujemo se lahko z aktivnim sodelovanjem na študijskih skupinah. Obstaja veliko gradiva, s katerim se lahko samoizobražujemo. Imamo strokovno periodiko. Vsaka vzgojiteljica ima možnost strokovnega izpopolnjevanja, če ve kaj potrebuje in kje želi izboljšati svojo strokovnost in profesionalnost.

Kaj bi si v vrtcu želeli, pa ni?

V vrtcu bi želela, da bi bili manjši normativi, saj je štiriindvajset otrok preveliko število, ker posledično prihaja do večje glasnosti v oddelku, otroci postajajo vznemirjeni, težko čakajo, da pridejo na vrsto, med njimi pogosteje prihaja do konfliktnih situacij. Vzgojiteljice bi kvalitetnejše izvajale opazovanje otrok in spremljanje otrokovega napredka in dosežka. *Kurikulum za vrtce* je zelo dobro zasnovan in vzgojitelju ponuja možnosti, ki jih lahko izvaja v klasičnih oddelkih vrtca. Dobro bi bilo, da bi ga dopolnili in razširili z nalogami v zvezi z vključevanjem otrok iz priseljenih skupin iz drugih kulturnih okoljih, kar postaja vse bolj aktualno.

Kaj bi še radi povedali svojim slovenskim kolegicam, vzgojiteljicam in vzgojiteljem?

Vzgojiteljicam svetujem, da otrokom v vrtcu pripravljajo spodbudna okolja, pri tem natančno opazujejo igro in odzive otrok, si beležijo komentarje, poslušajo in slišijo otroke, ker bodo tako našle ideje in izhodišča za načrtovanje programa in nove miselne izzive. Zavedati se moramo tudi, da prihajajo drugačne generacije otrok, zato se bomo morali spreminjati vzgojitelji in starši. Spremeniti bomo morali metode dela, postopati z drugačnimi koraki, z veliko mero potrpežljivosti in tolerantnosti, da se bomo vsi dobro počutili. Vzgojiteljice naj opravljajo svoj poklic z ljubeznijo in s srcem, saj največje plačilo za delo ni to, kar dobiš v zameno zanj, temveč to, kar zaradi njega postaneš.

Zelo lepa misel! Želimo vam uspešno delo tudi v prihodnje.

Spraševala je B. V.

Alenka Šiška, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Mavrica Trebnje

Ekološke vsebine v vrtcu

Povzetek

V prispevku želim predstaviti, kako lahko vpletamo ekološke vsebine v vzgojno-izobraževalni proces v vrtcu. V vsakdanjem življenju se srečamo z odpadnim materialom, ki ga lahko ponovno uporabimo za izdelavo didaktičnih igrač. V vrtcih nam je ponujena enkratna priložnost, da s ponovno uporabo odpadnih materialov otroci in odrasli skrbimo za okolje in naravo, hkrati pa spodbujamo otroško ustvarjalnost, domišljijo, inovativnost, vztrajnost in samostojnost.

Ključne besede: odpadni material, ustvarjalnost, didaktična igra.

Ekologija je veda o odnosu organizmov do okolja. Pojem ekologija je zelo širok in zavzema otrokovo stališče do narave. Gre za razmeroma mlado vedo, ki postaja vse pomembnejša in proučuje vpliv človekovega poseganja v naravo, kar ima globoke posledice za rastline, živali in človeka. Pomaga nam razumeti, kako so rastline in živali odvisne druga od druge in od svojega okolja. Glavne dejavnosti ekologije so usmerjene v varstvo okolja oz. narave, ki združuje prizadevanja ljudi za uravnotežen odnos do narave ter naravnih procesov in pojavov, razumno rabo naravnih virov in dobrin ter vzdrževanje naravnega ravnotežja brez uničujočih posledic za vsa živa bitja našega planeta (Cibašek 2009).

Veliko vrtcev je v Sloveniji vključenih v projekt *Ekovrtec kot način življenja*. Projekt daje poudarek na usmeritev otrok pri odkrivanju narave, razvijanju njihove zavesti o pripadnosti naravi, navezanosti nanjo in njeni čistosti, glavni cilj projekta pa je povečati skrb za človeka, okolje, naravo in poskrbeti za prihodnost. Zavedanje, da bodo današnji otroci lahko vplivali in sprejemali pomembne odločitve že v bližnji prihodnosti, je eno od temeljnih načel Ekošole kot načina življenja. Otroci in mladi že danes preko dejavnosti v ekovrtcu uresničujejo načela trajnostnega razvoja. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj se osredotočata na spodbujanje vrednot in vedenja, ki spoštujeta okolje, načrtujeta poti za družbene spremembe in tako spodbujata pozitivne odnose med ljudmi. Ekošola in ekovrtec povečujeta zavest in skrb za človeka vključno z varovanjem zdravja, graditvijo medsebojnih odnosov, skrbi za okolje in naravo. Skratka celostno gradi človeka za prihodnost.

Opadni material za didaktične igrače

Opadni material služi kot pripomoček tako otrokom kot vzgojiteljem, saj je lahko zelo uporaben. Z različnimi od-

padnimi materiali se pri otrocih razvijata domiselnost in ustvarjalnost. Uporabljamo ga lahko ob izvajanju dejavnosti in uresničevanju ciljev različnih področij kurikula. Iz odpadnega materiala se lahko izdelujejo številne koristne didaktične igrače, različni predmeti, ki spodbudijo otroke k eksperimentiranju, opazovanju, učenju, raziskovanju. Na voljo so različni odpadki, ki jih je mogoče reciklirati in uporabiti v koristne in ustvarjalne namene za otroke:

- *različne vrste papirja*: časopisni papir, ovijalni papir, revijski papir, reklamni papir, papirnate nakupovalne vrečke, prospekti, katalogi, zvezki, knjige;
- *kartonska embalaža in lepenka*: kartonski tulci, škatle, škatlice (od toaletnega papirja, papirnatih brisač, vžigalic, zdravil, zobne paste, od čevljev ...);
- *plastična embalaža*: plastični kozarci, plastični pribor, krožniki, platenke, lončki, zamaški, tetrapak, plastične folije, slamice;
- *les* (ostanki lesa, ki jih mizar ne potrebuje več, različne lesene zaboje);
- *kovine* (vijaki, matice) in kovinska embalaža;
- *vrvice, trakovi, tkanine*: stare obleke, izdelki iz tekstila in še kaj.

Pred uporabo je pomembna presoja o zdravstveni varnosti uporabe glede na otrokovo starost in izkušnje.

Ustvarjalnost

Otroška ustvarjalnost se kali že v zgodnjem otroštvu, zato imajo pomembno vlogo pri razvoju in ohranjanju tega zaklada vzgojitelji in starši. Otroci so že po naravi ustvarjalni. Vrojeno imajo močno željo po risanju, slikanju, oblikovanju predmetov in ljudi iz gline in peska, po petju, plesu, odzivanju na rimo in ritem, po odzivanju na svet okrog sebe v skladu z lastnim notranjim občutenjem. Imajo veliko domišljije in si v svojem razmišljanju ne postavljajo meja. So zelo

izvirni in tolerantni do še tako nenavadnih idej, svobodni v mišljenju. So nekonformisti, v mišljenju in stališčih se težko prilagajajo avtoriteti in okolju, saj si vsako stvar razlagajo na svoj način. Kažejo ustvarjalnost, ki se izraža kot inovacije, nova ideja in nepričakovana zamisel. Postavljajo nenavadna vprašanja in pokažejo nezadovoljstvo z odgovori. Pogosto imajo tudi smisel za humor, ki je tesno povezan z ustvarjalnostjo.

Za odrasle so ustvarjalni otroci zaradi nenehnega postavljanja nenavadnih vprašanj pogosto zelo moteči. To je tudi razlog, zakaj njihovo ustvarjalnost odrasli velikokrat zavrejo ali celo potlačijo. Otroci se bodo ustvarjalno izražali vedno, kadar jim je dana svoboda, da so to, kar so, da vidijo na svoj način, da razumejo in logično razmišljajo, z drugimi besedami, da imajo pravico do svojega individualnega izražanja in ustvarjanja v polnem pomenu besede. Različne ustvarjalne dejavnosti krepijo otrokove sposobnosti opazovanja in dojemanja, kar povzroča močnejše in bogatejše ustvarjanje. Tako se vzpostavlja naravni proces rasti in razvoja njihove zavesti in sposobnosti (Hozjan, 2012).

Čeprav je igra za otroka temeljna spoznavna izkušnja in osnova za proces učenja, se učenje in igra ne izključujeta, učenje z igro je lahko pri otroku najbolj uspešno. Postopki igre so lahko učni postopki in strategije, saj je igra razvojna in vzgojna dejavnost, pri kateri je otrok samostojen, svoboden in ustvarjalen. Otroci pri igri išče nove možnosti, tekmuje sam s seboj, z drugimi, s časom in cilji, ki pa so lahko tudi učni.

Didaktična igra je igra z določenim ciljem in nalogo, v kateri so pravila in vsebine tako izbrane, organizirane in usmerjene, da spodbujajo pri otrocih določene dejavnosti, ki pomagajo pri razvijanju sposobnosti in pri učenju. Otroci se ciljev, vnesenih v didaktično igro, večkrat niti ne zavedajo (Pečjak, 2009).

Opredelitev raziskovalnega problema, cilj raziskave in raziskovalna vprašanja

Moj namen je bilo ugotoviti, ali otroci, stari od pet do šest let, poznajo odpadno embalažo iz gospodinjstva. Zanimalo me je, ali otroci vedo, da se odpadne embalaže lahko reciklirajo oz. se iz njih izdelajo priložnostne igrače, ali so otroci dovolj sposobni za to delo in ali sploh želijo ustvarjati.

Osnovni cilj raziskave je bil otrokom prikazati nekatere možnosti in načine preoblikovanja odpadnih materialov v didaktične igre in jim vzbuditi zanimanje za didaktične igre, jih motivirati za njihovo izdelavo in uporabo. Raziskovalna vprašanja so bila:

1. Kaj otroci vedo o odpadnih materialih?

2. Kako so otroci motivirani, da bi odpadne materiale iz gospodinjstva bolje spoznali, jih preoblikovali in z njimi ustvarjali oz. se igrali?
3. Kakšno je poznavanje orodij in pripomočkov, ki jih bomo uporabili pri dejavnostih, jih znajo otroci pravilno in varno uporabljati?
4. Se bodo otroci raje igrali z igrami narejenimi v vrtcu ali s kupljenimi didaktičnimi igrami?
5. Kakšen je odnos otrok do iger, ki so jih sami izdelali?
6. Bodo pri izdelavi didaktičnih iger raje sodelovali dečki ali deklice?

Raziskovalni vzorec in raziskovalna metoda

Za vzorec sem izbrala oddelek otrok, starih od 5 do 6 let. V oddelku je bilo enaindvajset otrok, od tega je 8 deklic in 13 dečkov. Moj vzorec je bil neslučajnostni in namenski. Podatke sem pridobila neposredno z anketnim vprašalnikom (vprašanja odprtega, zaprtega in kombiniranega tipa), ki sem ga sestavila sama. Vprašanja sem zastavljala vsakemu otroku posebej, pred in po izvedbi dejavnosti (izdelali smo štiri različne didaktične igre iz različnega odpadnega materiala), si sproti zapisovala njihove odgovore in jih naknadno jezikovno preoblikovala.

Rezultati in zaključki

Pred izvedbo dejavnosti tretjina otrok ni poznala nobene igre, kjer je potrebno upoštevati pravila. Najpogostejša igra, ki so jo poimenovali, je bila človek ne jezi se. Po izvedeni načrtovani dejavnosti so vsi poznali igro, kjer je potrebno upoštevati pravila. Poleg igre *človek ne jezi se*, so se spomnili še na igro *domine* in *iskanje parov na otip*. Obe smo izdelali v vrtcu. Pred izvedbo dejavnosti so vsi otroci poznali les, večina otrok *plastiko* in *papir*, s kovino pa se je igrala samo četrtnina otrok. Pri prepoznavanju materialov se je odstotek po izvedenih dejavnostih izboljšal. K porastu prepoznavanja kovine je pripomogel obisk tovarne, kjer kovine obdelujejo.

Dve tretjini otrok v oddelku je pravilno povežalo odpadke z zabojniki. Plastiko je s pravilnim zabojnikom povežalo 66,7 % otrok, papir je pravilno povežalo 95,2 % otrok, steklo pa je s pravilnim zabojnikom povežalo 71,4 % otrok. Po izvedeni dejavnosti so skoraj vsi otroci pravilno povežali različne odpadke z ustreznimi zabojniki.

Dobra tretjina otrok je že imela izkušnjo z izdelovanjem igrače iz odpadnega materiala. Našteli so naslednje: avto, ropotuljo, medveda, robota, ogrlico, vlak, ladjo. Po izvedbi dejavnosti je še vedno dobra tretjina otrok odgovorila, da igrače še nikoli niso izdelali. Različno odpadno embalažo je pravilno imenovalo 60,7 % otrok. Poznali so platenko,

lesen zaboj in kartonsko škatlo. Pločevinko je prepoznalo le nekaj posameznikov. Po izvedbi dejavnosti je predmete pravilno poimenovalo 97,6 % otrok. Pred izvedbo dejavnosti je polovica otrok v oddelku menila, da se lahko iz predmetov (plastenka, lesen zaboj, kartonska škatla, pločevinka) lahko izdelata igrača. Po izvedbi dejavnosti je 71,4 % otrok menilo, da se lahko iz predmetov (plastenka, lesen zaboj, kartonska škatla, pločevinka) lahko izdelata igrača. Pred izvedbo dejavnosti so vsi v oddelku prepoznali škarje, skoraj vsi tudi kladivo in lepilno pištolo. Klešče, žago, ravnilo in ročni vrtalnik je prepoznalo dve tretjini otrok, komaj desetina otrok v oddelku pa je prepoznala pisarniški luknjač. Po izvedenih dejavnostih so orodja poznali vsi.

Iz primerjave rezultatov je razvidno, da se je znanje otrok po izvedenih dejavnostih precej izboljšalo. K temu je pripomoglo tudi to, da so bili otroci dovolj motivirani za izboljšanje, pokazali so veliko zanimanja in bili zelo aktivni pri vseh dejavnostih.

Vrtec, v katerem sem zaposlena, je vključen v projekt Ekovrtec kot način življenja. Z otroki se veliko pogovarjamo o skrbi za okolje in naravo, o ločevanju odpadkov, različnih odpadnih materialih in recikliranju le-teh. Otroci se z njimi srečujejo vsakodnevno, tako doma kot v vrtcu. Kot kažejo rezultati ankete, je njihovo znanje o tem presenetljivo visoko, nadgradili pa smo ga še z dejavnostmi, katerih cilj je bil predelati odpadna gradiva iz različnih materialov v didaktične igre.

Dandanes imajo otroci na voljo za igro tako doma kot v vrtcu na razpolago industrijsko izdelane igrače. Zanimanje zanje velikokrat hitro pade, atraktivne so le kratek čas in so morda le modna muha, ki je kmalu pozabljena. Izdelava didaktičnih igrač pa je otroke spodbujala, motivirala, jim budila domišljijo in jih umsko aktivirala. Kadar otroka vključimo v izdelavo didaktične igrače, mu je igra z njo lahko še toliko bolj zanimiva in jo bo še z večjim zadovoljstvom prijel v roke in se z njo igral.

Literatura:

- Cibašek, U. (2009). *Didaktične igre iz odpadnega materiala na razredni stopnji*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
- Hozjan, T. (2012). *O otroški ustvarjalnosti*. Pridobljeno s http://www.otrociodraslim.si/?sv_path=16677,17330.
- Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zorec, D. (2005). *Ustvarjalne delavnice*. Ljubljana: Tehniška založba.

Zaključek 3. natečaja Moja ideja – nova igrača

V Kulturnem domu Postojna je 9. junija 2016 potekala slavnostna podelitev ob zaključku 3. natečaja *Moja ideja – nova igrača*. Kako je otrokova igra instrument vzgojiteljeve ustvarjalnosti in inovativnosti, je dokazalo 91 sodelujočih strokovnih delavcev iz 38 slovenskih vrtcev, ki je ustvarilo 71 igrač. Posameznice na natečaju sodelujejo vsako leto in tako prispevajo svoj gradnik k ideji natečaja in prebujanju ter razvijanju vzgojitelja inovatorja. Mojca Košmrliž iz Vrtca Miškolin, Andreja Kandare iz OŠ Heroja Janeza Hribarja in Vrtec Polhek, Tanja Ožir in Uršula Križmančič iz Vrtcev občine Žalec in Mateja Lužar iz OŠ Mirna, vrtec Deteljica, so sodelovale že tretjič.

71 igrač razvija predvsem otrokove matematične in finomotorične spretnosti, tipno-kinetične občutke. Nekaj igrač vpeljuje otroka v svet predbralne pismenosti. Posamezne igrače otroka seznanjajo s praktično uporabo predmetov v vsakdanjem življenju.

Prvo mesto je prejela igrača **KO GOZD OŽIVI, avtoric Lidi-je Šinkovec in Ester Pečarič iz Vrtca Radovednež Škocjan**. Strokovna komisija je igro KO GOZD OŽIVI ocenila kot najboljšo, saj "igrača z didaktičnimi nalogami spodbuja otrokov razvoj na vseh

šestih področjih kurikula. Igra lahko poteka skupinsko ali individualno ob pomoči odraslega, kasneje tudi brez obeh. Igrača je mehka, v celoti narejena iz oblačil, ki so jih otroci prinesli od doma oz. iz manjših odpadnih kosov. Obenem pa so bili v proces nastajanja vključeni otroci oddelka. Igrača nudi veliko možnosti za nadgradnjo uporabe."

Drugo mesto je prejela igrača **MALI PRSTKI, avtorice Teje Filipič** iz Vrtca Postojna.

Tretje mesto je zasedla igrača **HIŠICA TO ZMOREM, avtoric Nataše Frank in Barbare Frank** iz Vrtca Postojna. Vsem strokovnim delavcem za sodelovanje na natečaju iskreno čestitam. 15 igrač z najvišjim številom doseženih točk bomo v mesecu aprilu 2017 razstavili na UP PEF Koper v tednu fakultete. Igrače so plod strokovnega raziskovalnega dela in so pokazatelj, da imamo v slovenskih vrtcih optimistične in napredne ljudi.

Tonja Ferjančič, mag. prof. inkuz. ped.
Ravnateljica Vrtca Postojna

Veselo popoldne barvnih noskov

V vrtcu že več let organiziramo v mesecu maju športno zabavne igre "Barvni noski". Otroke in starše ob prihodu pozdravita klovna in jim pobarvata nos. Pobarvan nos postane tako vstopnica na prireditev. Strokovne delavke vrtca pripravimo zanimive igre, v katerih aktivno sodelujejo otroci in starši. Letošnje so bile: zadevanje žog v cilj, vožnja s samokolnicami, prenašanje balonov na papirnatih krožnikih, zadevanje palic z obroči, vodenje velike žoge med ovirami in prenašanje otrok "štuporamo". Otroci po vsaki opravljeni nalogi prejmejo pečat in po zbranem določenem številu pečatov, prejme otrok simbolično medaljo. Za osvežitve sodelujočih poskrbimo s "Smeškovo okrepčevalnico", na koncu pa sledi sladko presenečenje – sladoled.

Odziv otrok in staršev na prireditev je pozitiven, saj se je vsako leto udeležilo veliko število družin. Največja in naj-

lepša nagrada strokovnim delavkam pa so zagotovo iskricice v očeh otrok in nasmejani obrazi vseh sodelujočih.

Nada Veingerl, vzgojiteljica
Vrtec Manka Golarja Gornja Radgona

Napotki za avtorje prispevkov

Strokovna besedila so napisana v strokovnem **izrazoslovju**, so **formalizirana**, imajo **standardizirano zgradbo** in **obliko**. Strokovni članek vsebuje:

avtorjevo ime in priimek ter pravilni naziv zavoda,

- naslov članka,
- povzetek,
- ključne besede,
- uvod (običajno napoved in teoretične osnove);
- jedro
 1. predstavitev problema, opis dejavnosti, interpretacija,
 2. predstavitev raziskave: opis metodologije, prikaz rezultatov, interpretacija,
- sklep oz. zaključek,
- literaturo.

Način pisanja zahteva sistematični miselni tok, jasnost izražanja, pregledno členjenost, utemeljenost in poštenost zapisanega.

Prav to zadnje, poštenost, terja od avtorja strokovnega članka dosledno pravilno navajanje drugih avtorjev, ki jih uporablja, navaja, citira. Vsak podatek, vsaka teorija, vsaka misel drugega avtorja mora biti pošteno označena. Če tega ne bi delali, zagrešimo plagiat, ki se šteje za duhovno tatvino, ki se lahko preganja. Najpogostejše se uporabljata: 1) povzetek in 2) citat.

Ob obeh je potreben **takojšnji bibliografski sklic v tekstu**: navedemo torej vir povzetega ali citiranega besedila.

Na primer:

K 1: Važno je, da povsem nedvoumno označimo, kateri deli besedila so **povzeti** po drugem avtorju. Kadar povzemamo, s svojimi besedami povzamemo vsebino misli, zato navedba zaradi svoje splošnosti ne zahteva takšne natančnosti, ampak samo priimek in letnico (Novak 2009).

K 2: Citati morajo biti ločeni z narekovaji in umaknjeni v samostojni odstavek, navedena mora biti tudi številka strani. Kadar citiramo, navedemo **natančen prepis avtorjevega besedila v narekovajih**. V tem primeru se v besedilu sklicujemo na avtorja in to zapišemo z navedbo priimka, leta izdaje in

stranjo (Novak 2009, str. 13).

Literatura mora biti nanizana brez označevanja, toda v abecednem zaporedju. **Naštetemo samo tiste avtorje, ki jih navajamo v besedilu**, na primer: Literatura
Marjanovič Umek, L. (2004). Razvoj otrokovega govora. Ljubljana: Založba Tiger.
Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
Vrbovšek, B. (2009). Dobro delujoči timi v vrtcih. V: Vzgojiteljica X, št. 4, str. 18–20.

Obseg prispevkov: največ 3000 besed.

- Vsi teksti naj bodo napisani na računalniku v programu WORD, med tekst ne vstavljajte fotografij in računalniških risbic;
- enemu izvodu prispevka obvezno priložite CD ali pa pošljite prispevek na e-naslov urednice (betka.vrbovsek@gmail.com);
- otroške likovne izdelke opremite z imenom avtorja, starostjo otroka, imenom mentorja in vrtca;
- k fotografijam napišite ime in priimek avtorja;
- za objavo fotografij otrok mora imeti vrtec ali vzgojitelj privoljenje staršev;
- uredništvo si jemlje pravico prispevke krajšati in smiselno oblikovati;
- uredništvo ne daje pisnih potrdil o prispevkih in člankih;
- CD-jev in otroških likovnih izdelkov ne vračamo.

Avtor objavljenega prispevka prejme en izvod revije Vzgojiteljica.

Strokovnjak oz. znanstvenik, ki da intervju, ima zastoj enoletno naročnino na revijo.

V skladu s 17. členom Pravilnika o napredovanju v nazive (Ur. l. RS, št. 54/2002, št. 123/2008) s prvo objavo dobite 3 točke za članke v rubrikah "Iz teorije v prakso", "Za dobro prakso" in za "Aktualno".

Da boste svoje tekste lahko brali na straneh vaše in naše revije, vas prosimo, da napotke upoštevate.